

—≡ Ս Ի Ո Ն ≡—

ԱՄՍԱԳԻՐ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ — ԳՐԱԿԱՆ — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

1955

≡ ՅՈՒՆՈՒԱՐ ≡

ԹԻՒ 1

ՎՍԵՄ. ՏԻԱՐ ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻԻԼՊԵՆԿԵԱՆ

ՄԵԾԱՆՈՒՆ ԲԱՐԵՐԱՐ Ս. ԱՅՈՌՈՅ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ		երես
— Անդրադարձ եւ Երախիֆ.		1
ԿՐՕՆԱԿԱՆ		
— Բարեկամութիւնը.	Ե.	4
— Մարգեղութեան հորհուրդը.	ՊԱՐԳԵՒՆ ԳՐԴ. ՎԻԹԱՆԷՍԵԱՆ	6
ԳՐԱԿԱՆ		
— Ռեքեոս Պերպերեան (2).	Յ. ՕՇԱԿԱՆ	8
ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԱԿԱՆ		
— Հրամես.	Թրգմ. Մ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ	12
— Երուսաղեմ.	ՎԱՀՐԱՄ ՄԱՎԵԱՆ	12
— Հրնազանդ բրոշուին.	ԱՆԵԼ	13
— Յոյսին.	ԶԱԻԷՆ Վ. Զ.	14
ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ		
— Դիլլամեի Դիւցազներգութիւնը (11).	ԱՆՈՒՇԱԻԱՆ ԱԲՂ. ԶԳԶԱՆԵԱՆ	15
ՊԱՏՄԱՆ - ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ		
— Պապ Աբակունի (5).	ՀՐԱՆԴ Բ. ԱՐՄԷՆ	18
Ս Արուոյս Կիւլպէնկեան Մասնադարանը.	ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ՎՐԴ. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ	22
ՄԱՏԵՆԱԳՐԱԿԱՆ		
— (Խել) Յովնանէս Թլուրանցի (2).	Ն. ԵՊՍ. ԾՈՎԱԿԱՆ	25
Ս. ՅԱԿՈԲԻ ՆԵՐՍԵՆ		
— Հեռագիրներ.		29
— Եկեղեցականք - Բեմականք.		29
— Պատեմականք.		31
— Ս. Մենդեան արարողութիւնները Երուսաղեմի մէջ.		32
— Ս. Մենդեան ուխտաւորներ Իսրայէլէն.		32

ՍԻՈՆ-ի Տարեկան բաժնեգինն է՝
բոլոր երկիրներու համար՝ Անգլ. Շիլին 20

Redaction of the Armenian Monthly SION
Armenian Patriarchate,
P. O. B. 4001
Old City - Jerusalem
Via Amman (Jordan)

« سون » مجلة أرمنية شهرية ، دينية ، أدبية ، ثقافية ، لغة والبيان
"SION", an Armenian Monthly of Religion, Literature and Philology
Printed in JERUSALEM

ՎՍԵՄ. ՏԻԱՐ ԳԱԼՈՒՍՏ ԿԻԻԼՊԵՆԿԵԱՆ

ՄԵԾԱՆՈՒՆ ԲԱՐԵՐԱՐ Ս. ԱԹՈՒՈՅ

—≡ Ս Ի Ո Ն ≡—

ԱՄՍԱԳԻՐ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ — ԳՐԱԿԱՆ — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԻԹ. ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

1955

≡ ՅՈՒՆՈՒԱՐ ≡

ԹԻԻ 1

ԻՄԲԱԳՐԱԿԱՆ

ԱՆԴՐԱԴԱՐՁ ԵՒ ԵՐԱԽՏԻՔ

Նոր Տարին և Ս. Ննունդը ժամանակի և կեանքի հանգրուաններ և անդրադարձումի պատեհութիւններ են առաւելարար: Ի՛նչ կերպով ալ որ ուզենք մտածել կեանքի մասին, անկէա սիրոյ, երախտադիտութեան և պարտականութեան հաշուետուութիւն մըն է, զոր ամէն զիտակից անհատ պարտի զգալ նախ Աստուծոյ, յետոյ իր ժողովուրդին և ապա անոնց նկատմամբ որոնք սատարողներ եղած են իրեն և իր զործին:

Անցնող տարին Ս. Աթոռոյ և Յորդանանի հայութեան համար սպասուած հաւաստիքներ չըբերաւ, մեր ճակատագիրը ուզեց որ մենք շարունակենք մնալ քաղաքական և մանաւանդ տնտեսական նոյն կացութեան մէջ, զոր Պաղեստինի ծանօթ ոլորերգութիւնը պատճառեց մեզի: Սակայն այս պարագան իր եօթը տարիներու տրտում յաջորդականութեամբը չէ յուսահատեցուցած մեզ, և մենք կը շարունակենք ընել մեր կարելին, Միաբանութիւն և ժողովուրդ միասնաբար, դիմադրաւելով այն բոլոր դժուարութիւնները, որոնք կը յամառին մնալ տակաւին իրենց բովանդակ խտութեամբը:

Միւս կողմէն շնորհիւ արտասահմանի մեր բարեկիօն եւ ազգանուէր հարազատներուն, Հ. Բ. Ը. Միութեան, Վսեմ. Գալուստ Կիւլպէնկեանի և ուրիշ յարգամեծար անհատներու, Ս. Աթոռը ցարդ կրցաւ ապրիլ, ապրեցնելով տնտեսական դժնդակ կացութեան մատնուած Պաղեստինի հայութիւնը, չէն ու բարդաւած պահելով մեր եկեղեցական հաստատութիւնները, և պաշտպանելով մեր իրաւունքները Ս. Տեղեաց մէջ:

Եթէ Նոր Տարին անդրադարձումի և յիշատակութեան հանգրուան մըն է, որու ընթացքին մարդիկ նաև իրենց սրտի հաշուետւումները բանալու պարտքը ունին, չենք կրնար չմտածել այն սրտազին և ազնիւ վերաբերմունքին՝

զոր արտասահմանի մեր մարմիններն ու համայնքները և ազնուամեծար հարապատենքը ցոյց տուին Ս. Աթուռոյ նկատմամբ, անցնող եօթը տարիներու ընթացքին, հայու վայել կեցուածքով դիմաւորելով մեր կարիքները:

Երախտագիտութեան մեծագոյն բաժինը կը պարտինք նախ Հ. Բ. Ը. Միութեան, ազգին կարիքներուն միշտ հազորդ և օժանդակ այդ «փոքրիկ հանրապետութեան», որուն սփոփարար ձեռքին շատ բան կը պարտի Ս. Յակոբեանց Ուխտը և անոր կամարներուն աջաւինած մեր ժողովուրդը:

Երախտագիտութիւն ի սրտէ Ամերիկահայութեան, որուն, մեր ազէտի օրերէն ի վեր, այս երրորդ անգամն է որ կը դիմենք օգնութեան խնդրանքով, ընդունելով միշտ եղբայրական լիարուսն օժանդակութիւն:

Ենորհակալութիւն նոյնպէս Հարաւային Ամերիկայի, Եգիպտոսի, Պաղատտի, Պարսկաստանի, Հնդկաստանի, Եւրոպայի և Միջին Արեւելքի միւս երկիրներու մեր պատուական ազգայիններուն, որոնք անտարբեր շնացին իրենց հարազատներու ազապակող պէտքերուն առջև և միխթարութեան առիթը հանդիսացան մեզի, երբ պէտք զգացինք իրենց օժանդակութեանը: «Յիշատեմք» կ'ըսէ Ս. Գիրքը, որքան քաղցր է այս պատգամը և տեղին այս առիթով բոլոր անոնց համար, որոնք նոյն ցեղի, արեան և ճակատագրի զաւակներ են, իրարու դիմելու, իրարու հետ ըլլալու, ազգովին մեզի վիճակուած կեանքի դժուարութիւններու ընթացքին: Վա՛յ անոնց, որոնց կեանքը ոչ օգտակար յիշողութիւններու շարքէ մը կը կազմուի, այս վերջինները կամաւոր կերպով կը սիրեն մոռացութեան ապաւինիլ: Մեծ անձնաւորութիւններու կեանքը պայմանաւոր է իրենց բարի յիշատակներովը: «Երանի որ ունի զաւակ ի Սիրոն»:

Այս առիթով կ'ուզենք մասնաւորել մեր խորին երախտագիտութիւնը Ս. Աթուռոյ պատուական բարեկամին ու բարերարին, Վսեմ. Գալուստ Կիւլպէնկեանի, որ իր տոհմին յատուկ բարեգործելու արուեստով մը պիտի հասնէր միշտ Հաստատութեանս կարիքներուն, առիթներ ստեղծելով յաճախ ի հաշիւ իր առատաբաշխ նուիրատուութիւններու, ազնուական վեհութեամբ, որ կնիքն է եղած միշտ իր նկարագրին:

Անցնող եօթը տարիներուն՝ Վսեմ. Գալուստ Կիւլպէնկեանը միակը եղաւ, որ տարուան ընթացքին, քանի մը ամիս անգամ մը, առիթներ ստեղծեց միշտ իր իշխանական նուէրները Ս. Աթուռոյ զրկելու, կիրթ և ազնուական զգացումներով և միջոցներով, առանց զգացնել ուզելու իր տուածը: Բարերարելու այս կերպը յատուկ է միայն փառասիրութենէ զերծ հոգիներուն, որոնք կը խորշին ցոյցերէ: Ս. Աթուռոյ անզուգական բարերարը չի հանդուրժեր իր անձին թմբուկով աշխարհը լեցնող աղմուկին: Իր բարձրօրէն մշակուած միտքն ու առաքինի հոգին չեն կրնար հանդուրժել նման մակերեսային զգացումներով զբաղելու և զբաղեցնելու տատանքին:

Իր բարեգործելու կերպին մէջ ոչ միայն բարիքի իմաստասիրութիւնը կը նշմարուի, այլ, ինչպէս ըսինք իր բարերարելու կերպը կարիքները դիմաւորելու չէ որ կը ձգտի այնքան՝ որքան բարիքները յաւերժելու:

Երբ խօսք եղած է իր ներկայութեանը, մեր ազգային կարիքները հոգալու և մեր մտքին ու հոգիին անդաստանները բարդաւաճելու, իր մտքին ու

զգացումին սլաքը ուղղուած է միշտ Էջմիածնին և Երուսաղէմին, այն միակ զոյգ Հաստատութիւններուն՝ որոնք լուսաւոր և բախտորոշ գեր մը ունեցած են և կը շարունակեն ունենալ մեր կրօնական և մշակութային կեանքին մէջ։ Ս. Աթոռոյ մեծ բարեկամն ու բարերարը կը հաւատայ Էջմիածնի հոգեկան ու խորհրդանիշ գերին, այն գերազոյն մագնիսին, որ դարեր շարունակ իրեն քաշած է սերունդներու նայուածքը։ Որովհետեւ Էջմիածինը միայն նուիրապետական մեր բարձրագոյն Աթոռը չէ, այլ գերազոյն խորհրդանիշ մը, իմանալի այն պարունակը՝ զոր իւրաքանչիւր ժողովուրդ ունի և կը ստեղծէ իրեն համար, իբրեւ գերազոյն ամրոց և կամար-գօտի, հոգիները իրարու զօդող։

Իսկ Երուսաղէմի Սրբոց Յակոբեանց Առաքելական Աթոռը, իբրեւ գերազանցօրէն կրօնական Հաստատութիւն՝ շատ վաղնջական օրերէն սկսեալ՝ առարկայ եղած է Հայ ժողովուրդի սիրոյն և պաշտամունքին, առաւելաբար Ս. Երկրի մէջ կատարելով մեր Եկեղեցւոյ և ազգին պատկանած Սրբավայրերու պահպանութեան զօրծը։ Իսկ իբրեւ ուխտավայր քրիստոնեայ սերունդներու, ան զրաւած է ու կը զրաւէ տեղ մը, որուն կրօնական տարածքը հոգիներուն վրայ, վեր կը մնայ չափերէ և բաղդատութիւններէ։

Այս զոյգ սրբազան Հաստատութիւնները եղած են միշտ Հայ ժողովուրդի համար հայրենի հող և անկիւն, և ունեցած իրենց գերը մեր ժողովուրդի կրօնական և ազգային կեանքին վրայ։ Այդ Հաստատութիւններէն միոյն, Երուսաղէմի Ս. Յակոբեանց լայնախարիսի և ազգապարծան մենաստանին մէջ է որ կը բարձրանայ Ս. Աթոռոյ Կիւլպէնկեան Մատենադարանը, կառուցուած Վսեմ. Գալուստ Կիւլպէնկեանի կողմէ, ի յիշատակ իր երջանիկ ծնողներու, տաղաւարելով իր մէջ կրօնի, կրթութեան և զրականութեան զանձերը։

Անդրադարձումի և երախտագիտութեան այս սրտազին առիթով յանուն Ս. Աթոռոյ և Պաղեստինի ազէտահար մերազն ժողովուրդին, նորին Վսեմութեան Ս. Աթոռոյ պատուական բարեկամին ու բարերարին կը յայտնենք մեր ջերմագին երախտագիտութիւնը, մաղթելով ի սրտէ իրեն երկար ու առողջ բազմաթիւ տարիներ, որ զէսգի ի վիճակի ըլլայ ան իրազօրծելու ինքզինքը ի նպաստ մեր Եկեղեցիին, մշակոյթին և ժողովուրդի բազմերես կարիքներուն։

Օրհնէնք յիշատակին իր ծնողաց և յարգանք ու լաւագոյն մաղթանքներ նոր Տարւոյ և Ս. Ծննդեան տօներուն առիթով, Ս. Աթոռոյ Միաբանութենէն իր մեծ բարեկամին ու բարերարին՝

ՎՍԵՄ. ԳԱԼՈՒՍ ԿԻԻԼՊԷՆԿԵԱՆԻ։

ԿՐԾՆԱԿԱՆ

ԲԱՐԵԿԱՄՈՒԹԻՒՆԸ

«Եւ ի վերայ նոցա եւ սուրբ տո-
նեմ զանն իմ, զի եղիցիս եւ նմա
սրբայք նմաւարտեամբ»:

ՅՈՎՀ. Ժ. 19

Յովհաննու աւետարանէն տոնուած այս
տողերը մաս կը կազմեն այն սրտառու շա-
ղթքին, զոր Յիսուս բաւ իր աշակերտ-
ներուն համար, չարչարանքի զիշերուան
նախօրհակին, երբ այնքան մօտաւուտ էր
այլեւս մութին մէջ նիւթուած չարիքը:

Յովհաննու աւետարանին մէջ սքան-
չելի կերպով զերբերուած է նախ Յիսուսի
մարդկայինը, իր հոգեկան կեանքի արտա-
յայտութիւնները, տաղնապները, արցունք-
ները, իր վսեմ կեցուածքը, սէրը Իր քա-
րեկամներու նկատմամբ, յարգանքն ու փոյ-
թը իր զործին համար: Միւս կողմէն Իր
աստուածային բնութիւնը, իրեն Բան և
Որդի Աստուծոյ, կը յայտարարուի հոս իր-
քն գերազանց յայտնութիւն, զորմ և նպա-
տակը Աստուծոյ: Առաւելներէ, սխրագոր-
ծութիւններէ և ժամանակի իրադարձու-
թիւններէն աւելի՝ հոն արձանագրուած կը
տեսնենք մեր Տիրոջ հոգեկան աշխարհը՝ իր
աշակերտներուն բացուած երջանիկ մտեր-
մութեան մը մէջ, որ որքան յուզիչ այն-
քան ալ վսեմ է:

Յովհաննէս աւետարանիչին միտքը
փաստախօսական ըլլալէ աւելի՝ հայեցողա-
կան է, իրերու և իրողութիւններու հոգե-
կան կողմին վրայ բացուող: Փատտերէ ա-
ւելի զգացումներ և հայեցողութիւններ են
որ տուն կուտան իր արտայայտութիւն-
ներուն:

Ճշմարտութեան հասնելու զլիսաւոր
երկու կերպ կայ, մտածելով անոր մասին
և զգալով զայն: Սակայն ամենէն խոր
ճշմարտութիւնները զգալով է որ ի յայտ
կուգան: Որքան ճիշդ է այն խօսքը թէ
մեծ ճշմարտութիւնները սրտէն կը բխին, և
թէ սիրտը ունի պատճառներ և տրամախո-
հութիւններ, զոր միտքը կ'անգլխանայ:

Մէկը ճիշդ կարենայ հասկնալու հա-
մար, պէտք է սիրել զայն: Եթէ չզգանք
ճշմարտութիւնը չենք կրնար ամբողջապէս
փերահասու ըլլալ անոր: Նոյնիսկ նիւթ մը
յաջողութեամբ կարենայ ուսումնասիրելու
համար, ինչպէս բաւ արդէն իր կազմու-
թեամբ կ'արտայայտէ, պէտք է սիրել զայն:
Նոյնն է պարագան մանկավարժութեան և
հանրային քարոզչութեան մէջ: Ուսուցիչ
մը այն ատեն միայն կը յաջողի, երբ զիտէ
և կրնայ սիրել իր աշակերտները: Առանց
սիրոյ բուժիչ զօրութեան կարելի չէ հոգի-
ները ճանչնալ և կրթել:

Նոյն է պարագան հոգեւոր ապարէզին
մէջ, երբ հոգեւոր հովիւը բարձրորէն չի
գնահատեր արժեքը մարդկային հոգիին,
չի կրնար լծուիլ անոր փրկութեան և ծա-
ռալութեան զօրծին: Որքան մարդեր, կը
նշանակէ սերտումի տարակայ ընել զա-
նոնք, հետաքրքրուիլ անոնց կարիքներով
և նպաստաւորել զիրենք:

Յովհաննէս աւետարանիչը կը զգայ
ճշմարտութիւնը և կը հասկնայ իր Տէրը՝
սիրելով զայն: Իր աւետարանին մէջ փա-
տարկութիւններու շարքեր գոյութիւն չու-
նին, հայեցողական կլիմայ մը կը տիրա-
պետէ հոն, տաք ու զգայուն սրտի մը շո-
ղարձակումներուն ընդմէջէն:

Կեանքի ողբերգութիւնը կը սկսի հոն,
երբ մարդը սինիք և ետամու զգացումէ մը
կը նայի կեանքին: Նեղ ու ծանծաղ միտ-
քեր և հոգիներ չեն կրնար սիրել ու սեր-
տել հոգիները, ստեղծելու համար կեանքի
մէջ ու իրենց շուրջ այն տաք ու եղբայրա-
կան մթնոլորտը, որ մեզ կ'առաջնորդէ
անձնասիրութեան նեղ կամաններէն զէպի
այլասիրութեան լայն պողոտաները: Որքան
անուշ և զեղեցիկ պիտի ըլլար կեանքը,
եթէ մարդ անտանական նայուածքով չնա-
յէր անոր, զայն իր հաճոյքին ու շահուն
միայն զործածելու համար, այլ իր նիւթա-
կան ու բարոյական կարելիութիւններէն
բաժին հանէր եղբայր մարդուն:

Յովհաննէս աւետարանիչին բաղդատ-
մամբ, բոլորովին տարբեր է Պետրոս առաք-
եալին հասկացողութիւնը Յիսուսի մասին,
չինուած անհնարին, անհնաժեշտ և բուռն
փրկումներէ, սրբազրուած դանդաղ և
ցաւազին եղանակաւորումներով: Ս. Պողո-
սին Քրիստոնէութիւնը, միւս կողմէն, կազ-

մուսաւ է հնոցին մէջ կոսմոսաւ երկաթէ մասածուցներով, ուր յայն իմացականութեան մը խոր փորձասութիւններն և Ս. Հոգիին ներշնչումը երջանիկ ճանաչողութեամբ զիրար կը լրացնեն:

Յովհաննէսի Քրիստոսագիտութիւնը կուգայ մեր Տիրոջ հետ ունեցած իր քաղցր յարաբերութիւնէն, բարեկամութիւնէն: Օրերով, տիմաներով և տարիներով ան լուս պաշտանքով զրտած է Տէրը և հետեւած Անոր բոլոր ներքին ու արտաքին արտայայտութիւններուն, և նոյնացուցած ինքզինք իր Տիրոջ հետ, զգալով համահաւասար Անոր սէրերը, տենջերը և տապնապները: Յովհաննէսի համար Յիսուս Աստուած մը չէ միայն, այլ սիրելի մը և մեծ բարեկամ մը: Այն անհուն և ճառագայթաբան սէրը՝ զոր Քրիստոսնէական Եկեղեցին միշտ վեր հանած է, մեզի կուգայ զլիսաւորաբար Յովհաննէսի աւետարանով:

Յիսուսի սէրն ու բարեկամութիւնը, իր աշակերտներու նկատմամբ, կը բոլորի այն զգացումէն և հաւատքէն, թէ անոնք պիտի շարունակեն իր գործը և պիտի նուիրուին իր դատին: Յիսուս հաւատք ունէր անոնց վրայ՝ շատ աւելի, քան ինչ որ իրենք ունէին իրենց մասին: Այն բոլոր ձիրքերը, որոնք սրբազան բան մը կը դարձնեն բարեկամութիւնը, կը գտնենք Յիսուսի իր աշակերտներու նկատմամբ ունեցած սիրոյն մէջ:

Մարգկային ոչ մէկ յարաբերութիւն կատարեալ է, եթէ չէ պսակուած բարեկամութեամբ: Նոյնիսկ եղբայրական, ծնողական, որդիական և ամուսնական սէրերը, երբ չեն պսակուած բարեկամութեամբ, վաղանցուկ և անիմաստ են: Յիսուս իր աշակերտներուն մէջ բարեկամներ փնտնեց, վառնգի ճշմարիտ բարեկամութեան զգացումը միայն կրնայ իրարու կապել սիրտերը: Իրական բարեկամութիւնը սակայն գաղափարի ընկերակցութիւնն է: Գործի, շահու և հաճոյքի ընկերակցութիւնները վերջ կը գտնեն շուտով, և վստահելի ու մնայուն զեւորն մը չեն կրնար երաշխաւորել, եթէ ամրապնդուած չեն բարեկամութեամբ: Յիսուս սիրուած էր իր աշակերտներէն իրենց Տէրն ու Վարդապետը, բայց այս նուիրական կապը անբաւական կուգար իրեն, անոնց մէջ բարեկամներ

փնտնեց և սիրտեցաւ փոխադարձուած մտածումով: Այս է պատճառը որ բոլոր քրիստոնէութեան սուրբերն ու հաւատացեալները ճշմարիտ քրիստոնէին կեանքը նկատած են բարեկամական հաղորդակցութիւն մը Աստուծոյ հետ, Յիսուս Քրիստոսով:

Յիսուսի բովանդակ մտածումն ու կեանքը ի սպաս գրուեցաւ իր դատին: Իր բոլոր խօսքերը, հրաշքներն ու գործերը մէկ նպատակ ունէին, ծառայել իր դատին և հրաւիրել ուրիշները նոյն նուիրման: Իր աշակերտներուն վրայ մեծ հաւատք ունէր, թէ անոնցմէ բաժնուելէն վերջ, անոնք պիտի շարունակեն իր մեծ գործը, որ Աստուծոյ կախում ունենալով հանդերձ՝ եւրաստագիտութիւն կը զգար մարդերու այդ մասին բերելիք համակրութեան համար: Աշխարհի մէջ ոչինչ կրնար զինքը դոհացնել, եթէ ոչ հոգիներու ամբողջական նուիրումը աստուածային այն ծրագրին՝ որուն ծառայել փառքը ըրաւ իր կեանքին: Մահը ինքնին արժէք չունի եթէ դատի մը և ճշմարտութեան մը համար չէ եղած: Սակայն ամէն մարդու տրուած չէ զոհելու ինքզինքը, եթէ չունի ճշմարտութեան, բարութեան և զեղեցկութեան սէրը: Անոնք միայն կրնան նուիրել իրենց կեանքը, որոնք անցած անհատական շահերէն և ցանկութիւններէն անդին, հասած են ներքին բնութեամբ, պարզութեան, պայծառութեան: Կը ճանչնանք զանոնք, սուրբեր, հերոսներ, մեծ արուեստագէտներ, որոնք սովորական մարդերէն վեր ճակատագրով, կ'իրագործեն մարգկային կեանքի բարձրագոյնը:

Յիսուս իր այս սրբազան գործին համար երեք տարիներ շարունակ պատրաստած էր առաքեալները, փոխանցելով անոնց իր ճառագայթունկարագիրը, որպէսզի անոնք կարենային իրական միջնորդը ըլլալ Աստուծոյ Բանին: Քրիստոնէութիւնը գերազանցօրէն անձնական նկարագիր մը ունի, հետեւաբար անհրաժեշտ էր պատրաստել անձերը, զանոնք հարազատ հաղորդիչներ ընելու քրիստոնէական ճշմարտութեան: Ինչպէս աշակերտները իր մագնիսին վազած էին, մին թողլով իր մաքսաւորի սեղանը, միւսը իր նաւակը, կազմելու փաղանգը գաղափարի մարդոց: Յիսուս կ'ուզէր որ

Իր աշակերտները, այսկերպ, տանելին ճշմարտութիւնը աշխարհին և իրագործելին Քրիստոնեայ Եկեղեցին:

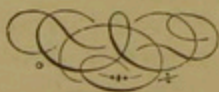
Երկու դասակարգի մարդեր կան կեանքի մէջ զլխաւորաբար. անոնք որ իրարու հետ կը հաղորդակցին անհատական զգացումի գետնին վրայ և անոնք որ յանուն սկզբունքներու: Առաջին դասակարգի մարդեր աւագի հատիկներու նման իրարու փակած են, հովը կամ արեւի ջերմութիւնը կրնայ զանոնք իրարմէ զատել և առանձնացնել, իսկ երկրորդ դասուն պատկանողները նման են երկաթի հատիկներուն՝ մագնիսէ մը քաշուած:

Միացման կենդանի այդ օղակը, նախ առաքեալներու՝ յետոյ բովանդակ Եկեղեցիին համար պիտի ըլլար Ս. Հոգին, որուն մէջ պիտի եղբայրանար, զօրանար ու միաձուլուէր քրիստոնեայ մարդկութեան սիրտն ու միտքը և կապուէր Աստուծոյ: Ահա թէ ինչու Յիսուս կը պատուիրէր Իր առաքեալներուն, իրենցմէ բաժնուելու ատեն, չթողուլ Երուսաղէմը մինչև որ զար իրենց Հոգին, Ս. Մխիթարիչը:

Անոնք մինչև այն ատեն ընդունողներն էին եղեր ճշմարտութեան, ականատեսներ աստուածային կեանքի մը: Այժմ հարկ էր իրենց ընդունածները աշխարհի մէջ գործի վերածելու, իրենք տանելու ճշմարտութիւնը, ապրելով աստուածային կեանք մը, իրագործելով Եկեղեցին:

Առաքեալները իրենց Տիրոջ մահէն ու Յարութենէն վերջ՝ պիտի հասկնային այս բոլորը և պիտի մեկնէին իրենց առաքելութեան, իրենց արխնով իրագործելու Եկեղեցին, ստեղծելու համար մարդերու այն մեծ բարեկամութիւնը՝ որ Քրիստոնէական կրօնին միայն յատուկ է:

Ե.

ՄԱՐԴԵՂՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

«Զի ծնաւ ձեզ այսօր Փրկիչ, որ է Օծեալ Տէր, ի Բաղամի Դաւթի: Եւ այս նշանակ ձեզ, զանիցէք մանուկ պատեալ ի խանութեան եւ եղեալ ի մօտ»: ԶՈՒԿ. Բ. 11-12

Մարդեղութեան խորհուրդը, քրիստոնէական դասանարանութեան մէջ վարդապետութիւն մըն է որուն զլխաւոր առանցքը կը կազմէ վերկազորութեան խորհուրդը, ան՝ ցոյց կուտայ Յիսուսի անհուն խոնարհութիւնը: Աստուած երկինքէն երկիր իջաւ և առաւ մարդկային բնութիւնը, բացի մեղքէն, նպատակ ունենալով մարդոց բարձրացումը և նուաճումը մեղքին: Մարդեղութեան խորհուրդին նպատակը սկզբնական մեղքին ջնջումն է մարդոց մէջէն. ուստի վերկազորութեան ճամբան բացուեցաւ մարդկութեան համար Յիսուսի մարմնառութեամբը: Սկզբնական մեղքը, խիստ և զաժան դատակնիք մըն էր Աստուծոյ կողմէն տրուած, որ պիտի վերանար Յիսուսի-Քրիստոսի մարդեղութեամբ և ծնունդով: Յիսուսի ծնունդը ցոյց կուտայ Աստուծոյ անհուն, անբովանդակելի սէրը առ մարդիկ. Յովհաննու աւետարանը յստակ կերպով կը շեշտէ այդ պարագան. «Զի այնպէս սիրեաց Աստուած զաշխարհ, մինչև զՈրդին իւր Միածին ետ» (Յովհ. Գ. 16): Ս. Ծնունդը կը յայտնէ նաև Աստուծոյ հայրութիւնը, խնամատարութիւնը և պաշտպանութիւնը իր արարածներուն: Ս. Ծննդեան օտնը իր խորքին մէջ առաւելաբար Աստուծոյ հայրութեան և մարդոց Որդիութեան օտնն է: Անկեալ մարդը, իր զբախտանման կենցաղին վերադառնալու համար, աստիճանով մը, լոյսի մը պէտք ունէր վերադառնելու համար իր կորուսած որդիութիւնը: Ս. Ծննդեան օտնը արդարև խորհրդաւոր օտնն է բովանդակ քրիստոնէութեան և հայ բանաստեղծը թոխք տալով իր հոգեւոր ներշնչումին կ'ըսէ. «Որհուրդ մեծ և սքանչելի որ յայտն աւուր յայտնեցաւ:

Արդարեւ, Յիսուսի մարդեղութիւնը «խորհուրդ մեծ և սքանչելի» է:

* * *

Համարարան աւետարաններէն, Ս. Մատթէոս և Ս. Ղուկաս, միայն Յիսուսի Ս. Ծննդեան պարագան կը պատմեն։ Ս. Յովհաննէս լուս կը մնայ այդ մասին։ Ս. Մատթէոս աւետարանիչ կը պատմէ լուսաւոր աստղին երևուածը, մոգերուն զաւուստը, Բեթղէհէմի մանկանց կոտորածը և Եգիպտոս փախուտը։ Իսկ Ս. Ղուկաս աւետարանիչ կը պատմէ Աւետուածը, մարդահամարը, հրեշտակներու փառաբանութեանց երգը, հովիւներուն երկրպագութիւնը և այլն։

Ս. Ղուկաս աւետարանիչ մասնաւոր կերպով կը յայտնէ և կը շեշտէ թէ՛ Քրիստոս լոյսն էր հեթանոսները լուսաւորելու և թէ անոր լոյսով փրկութիւն պիտի ըլլար բոլոր ժողովուրդներու աշխարհ յայտնութիւն հեթանոսաց (Բ. 31)։

* * *

Երեք հազար տարիներ առաջ, Եգիպտոսի մէջ երբայցի ստրուկ կին մը, մանուկ մը ծնաւ և զայն ողորէ շինուած կը պարագատ օրօրանի մը մէջ դնելով, ստիպուեցաւ նեղոս գետին մէջ նետել։ Աստուածային նախախնամութեամբ, այդ մանուկը ազատեցաւ և Մովսէս կոչուեցաւ, որ «ջուրերէն ազատուած» կը նշանակէ։

Մօտ երկու հազար տարիներ առաջ, Բեթղէհէմի մօտ, անուշ քարայրի մը մէջ, որ կենդանիներու իրրեւ մակադատելի և օթարան կը ծառայէր, ծնաւ մանուկ մը, Յիսուս Քրիստոս, Աստուծոյ Միածին Որդին։ Մեր Տիրոջ Ս. Ծննդեամբը նոր թուական մը, նոր զարագլուխ մը բացուեցաւ։

Մեծն մականուանեալ Հերովդէս հրէից թագաւորը, որ Հռովմէն նշանակուած էր, ուղեց զԱյն սպաննել, սակայն Աստուածային նախախնամութեամբ Անիկա ապաւնեցաւ։ Երկինքի հրեշտակները օրհներգեցին Անոր Ս. Ծնունդը փառաբանելով՝ «Փառք ի բարձունս Աստուծոյ և յերկիր խաղաղութիւն ի մարդիկ հաճութիւն»։ Բեթղէհէմի և չրճակայից հովիւները եկան և երկրպագեցին մանկացեալ Աստուծոյ, մոգերը արեւելքէն եկան լուսաւոր աստղի

մը առաջնորդութեամբ և մատուցին իրենց նուէրները, սկիւր, կնդրուկ և զմուսս։

* * *

Հրեայ ցեղին մեծագոյն առաջնորդը և պատմութեան թատերարեմին առջեւէն անցած տեսլապաշտ և հաւատքի մարդը, Մովսէս մարգարէն, որ Աստուծոյ կողմէն պաշտօն ստացաւ առաջնորդելու իր զերի ժողովուրդը դէպի Աւետեաց երկիրը, Քորեք լեռան բարձրութեանց վրայ երբ ինքզինքը անկէզ մօրենիին առջեւը գտաւ և գէմ յանդիման եկաւ Ամենազաւ Աստուծոյ հետ, իր երեսները աստուածային լոյսերով և շողերով պայծառացան և Մովսէս մարգարէն լեռնէն վար իջնելէն վերջը ստիպուեցաւ քօզ մը դնել իր երեսին վրայ, վասն զի՝ երեսները անօրինակ փայլով կը շողային և աչքերը փայլակնացայտ կայծեր ունէին։ Մովսէս մարգարէն երկու խոհալ ունեցաւ իրեն համար, մին՝ Աստուծոյ պաշտամունքը և միւսը հայրենիքին հրայրքը։ Մովսէս մարգարէն և մեր Տէրը Յիսուս-Քրիստոս, հանգիստութիւններ ունին իրարու հետ, վասնզի՝ Մովսէս մարգարէն ըսաւ խորայնի որդիներուն. «Մարգարէ յարուցէ ձեզ Տէր Աստուած ձեր յեղբարց ձերոց իրրեւ զիս, նմա լուիջիք» (Եբր. Է. 37)։

Եթէ երեք Մովսէս մարգարէն իր ժողովուրդը ազատագրեց և առաջնորդեց դէպի Աւետեաց երկիրը, Յիսուս-Քրիստոս, Աստուծոյ Միածին Որդին, աշխարհ եկաւ «ի լրումն ժամանակի» փրկելու, բովանդակ մարդկութիւնը և առաջնորդելու զանոնք Աստուծոյ լոյսին։

* * *

Ս. Աւետարանը «մանուկ մը պիտի գտնէք» կ'ըսէ, որ է ըսել սկիզբը մարդկային կեանքի մը, «լաթերու մէջ փաթթուած» որ է մարդկային տկարութիւնները, պաշտպանուելու համար բնութեան և օդին խտութեան դէմ և ի վերջոյ «մոուրի մը մէջ դրուած»։ Ուրեմն Ս. Աւետարանին յիշած «մանուկ» բառը բնութիւնը կը ներկայացնէ, «լաթերը» տկա-

բութիւնները, իսկ «մտուրը» ուր Ան դըբուեցաւ՝ ցոյց կուտայ Անոր խոնարհութիւնը իր Աստուածութեանը մէջ:

«Խաղաղութեան Իշխանը» որ ծնաւ Բեթղեմէմի մէջ, ի լրումն մարգարէութեանց եկաւ և բնակեցաւ մեր մէջ «ընդ մարդկան շրջեցաւ»: Ան է մեր իշխանը, մեր Տէրը, մեր առաջնորդը բոլոր ժամանակներու մէջ:

Աշխարհի բոլոր քրիստոնեայ ազգերը և ժողովուրդները, մենք ևս իբրեւ ազգ և եկեղեցի պէտք ունինք Անոր, խաղաղութեան և սիրոյ մէջ ապրելու համար:

Արդարութեան Արեգակը, որ իր Մ. Դննդեան տօնին առթիւ իր բոցանշոյլ ճառագայթները կը տարածէ բովանդակ աշխարհի ժողովուրդները և ազգերը լուսաւորելու համար, թող մեզ ալ լուսաւորէ, վասնզի պէտք ունինք անոնց, ամէն ժամանակ աւելի, հիմա մանաւանդ:

Խոնարհինք իր առջևը և տանք Անոր մեր սրտերուն երկրպագութիւնը, այնպէս ինչպէս հովիւները ու մողերը եկան և խոնարհեցան Անոր առջևը: Մոմեր վառենք և լուսաւորուինք Անոր աստուածային անշէջ և անշամանդաղ լոյսերովը:

Խունկեր ձխենք Անոր խորանին առջևը և աղօթենք որ, Տէրը խաղաղութեան մէջ պահէ բոլոր ազգերը և ժողովուրդները: Քրիստոսի թաղաւորութիւնը վերջ ու վախճան չունի, Ան յաւիտենական և անվախճան է: Անոր թաղաւորութիւնը ժամանակէն եւ միջոցէն վեր է, Ան՝ երկնային սահմաններ չունի, վասնզի՝ անսահմանելի թաղաւորութիւն մըն է: Անոր սահմաններն են Սէր, Աստուածաշատութիւն, Խաղաղութիւն և Սրբութիւն:

ՊԱՐԳԵԻ ՎՐԴ. ՎՐԹԱՆԷՍԵԱՆ

ԳՐԱԿԱՆ

ՌԵԹԷՈՍ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

ԱՐՉԱԿԱԳԻՐԸ

Մարտի 1-Իշխանը կը պարունակէ օրուան այժմէութիւններուն շուրջը արձակ խօսքեր, որոնք շատ զիւրաւ պիտի չափարերուէին եթէ ուղէր մէկը ընել ասիկա: Տասներորդ նամակը կը խօսի նոր տարիքի: Ուղիք կ'ունենաք դասական պատկերները պոլսական կաղանդի մը, այնքան ընդհանուր, աւելի ճիշդ բառով մը՝ դասական յօրինուածքով, տեղական գոյնէ, համէ, օրուան իրաւ յոյգերէն ընդարձակ նիհարութեամբ մը: Մարդ զիւրաւ այդ հանդէսը կը փոխադրէ աշխարհի վրայ որեւէ տեղ, որեւէ ժողովուրդի մէջ պատահելի: Իսկ տրտում է տանել յորտեքորդ նամակը որուն նիւթն է Մայիսը: Ստիպուած եմ արտագրել . . . «Տե՛ս այս աղաքներ, ի՜նչպէ՛ս՝ զանազաններու նման զուարթ» կը խայտան մարգաց վրայ, կը վազվզեն խնդաղին, դաւար խոտերու վրայ կը թաւալին ու խենդի պէս մէկ ծաղկէն միւսին զիմեւով փութնալ կը կազմեն երփներփեան՝ իւրեանց փափկածայն սիրուն աղաղակները խառնելով թռչնոց դայլայլիկներուն: Մարդերը և իրերը դատող էջերու վրայ մարդ դարձանքով կը հարցնէ տեղը այս աման գարնաներգութեան: Բայց քիչ մըն ալ տեսնենք երիտասարդը . . . «Ի՜նչպէ՛ս քաղցր է իրեն այն ատեն բնութեան ծոցը ուր հեշտութեամբ կը հոսեն իւր արցունքներ, ուր կը կարծէ համակիր էակներ տեսնել, սոխակին երգոյն՝ զեփիւսին սոյլին՝ տերեւոց սօսափիւնին ու ալեաց մրմունջին մէջ սիրով՝ վշտով կամ երջանկութեամբ հառաչող ու իր հոգւոյն պատասխանող ձայներ գտնել և զգալ թէ իւր սիրտն ալ ովկէանին նման կ'ընդարձակի ու երկնից պէս կ'առողադարդի և թէ ինքն ալ իբրեւ բոյր մը կը ցնդի կը խառնուի համապոյից հետ ու սիրոյ երգ մը դարձած կը կորսուի տիեզերական ներդաշնակութեան մէջ»: Անշուշտ: Կը յիշեմ Սէթեանը որ նման պահերը պիտի տաներ աւելի նրբանուրբ նկարչականու-

թեան: Դուք մի հարցնէք թէ ինչ գործ ունին սա պատկերները, քանի որ կրտսեր Ռոմանթիքներուն համար գրելը շատ յաճախ նման պահեր ստեղծել ու օգտագործել կը նշանակէ: Եթէ արտաքին աշխարհին համար սա հասարակ գոյները և գիծերը ձեզի կը թուին նեղիւ, ա՛յ աւելի տառապալկն զգացումներով լեցուիք պիտի երբ միտքերու աշխարհին վրայ եղանակը գտնէք նոյն անհուր անզգաժութեամբ: Ահա անկէ ալ նմոյշ մը ձեզի . . . «Թէև ամէն եղանակի մէջ բնութիւնը կենդանի է ու գործօն, թէև ամէն եղանակի մէջ նա ունի իր գեղեցկութիւնքն ու հրապօրները, բայց մանաւանդ զարնային եղանակի մէջ հիասքանչ է նա, կենսայորդ և բազմահրապօր, որպէս կինն իւր կուսական տիւղ մէջ կը զարգարուի իւր չքնաղագոյն շնորհներով ու քօղարկեալ աչերուն մէջ ունի մանկէն աւելի դիւթութիւն ու ձայնին մէջ սրտահաճօյ քաղցրութիւն: Երկրին, իբրև թաղուհի մ'որ կը զարգարուի, կը բանայ իւր գոհարատուփերն ու սապատներն ու կը պճնուի ճօրապաճոյճ, և ամենուրեք կը զարթնու կեանքը. խոտոյն տակ միջատներ, օդոյն մէջ թիթեռներ, տերեւոց ետև թռչունք կան. արշալոյսն իր ցօղաղին քրքմաթոյր ճաճանչներն ունի վերըստին, վերջալոյսն իր լուսախառն մեղամաղձիկ ստուերներ, պուրակն իր խոհալից հովանին, ծործորն իր գզգզ առուակ, և ամէն ինչ սէր է ու սիրով կը գրկախառնի, զեփուռն գտերև կը փայփայէ, սոխակն զվարդ կ'երգէ և ուկէտն՝ հանդարտ՝ երկնի լոյսերն կ'օրօրէ իւր ծոցոյն մէջ: Քանի՞սն . . . » և այլն . . . : Կը խորհիմ թէ բաւ են այս տողերը:

Պէրպէրեանի քրոնիկը աւելի վերջը, դէպի 1900, անշուշտ պիտի ազատի այս մանկական բանաստեղծութիւնէն, բայց դարձեալ պիտի չգտնէ սեռին իրաւ փառքը կազմող այն չորութիւնը, զի՞ճէ, կարկառէ սրութիւնը որով տեսիլներն ու զէմքերը կը մնան սեւեռուած մեր մտքին մէջ երբ կը կարգանք Արփիարը, ոչ ալ պիտի ճարէ իրեն այն սրտայոյզ, իրաւ, համակրական բանաստեղծութիւնը որով կը լրջանան Հրանդի, Թլկատինցիի նոյնասեռ գրուածքները: Բաղդատեցէք 1900էն վերջ գըրուած Կարաշէքը (Ռ. Զարգարեան) այս բա-

նաստեղծութեան հետ ու դուք պիտի աւաղէք ճաշակը որ մեղապարտ բանի մը վերածած է կրտսեր Ռոմանթիքներու խառնուածքն ու տաղանդը:

Պէրպէրեանի քրոնիկը ի՞նչ ժամանակին մէջ: Չեմ ճապաղեր: Կան Չերպի Գլուխ Ժրջէրը, Եղիան՝ իր ծպտումներով. աւելի վար՝ Մամուրեան, Ծերենց, Չիլինկիրեան: Պէրպէրեանի համար նուագապոյն արժանիք մը չէ կանոնաւոր լեզուն, յօդուածը կառուցանելու զգայարանք մը, երբեմն տաքնալու, կրքօտելու դիւրութիւն մը: Այս գինով է որ Աբէէլի խմբակին վրայ իր յարձակողականը (Փն. Տամակ) համով տողեր ու խոտ գիտողութիւններ իւրարու կը խառնէ, հեռուէն հեռու թելադրելով Արփիարի խաճան եղանակը:

Ինքնիր մէջ Մարգարէ Լ Իշը միջակ գիրք մըն է, նոյն միջակութեամբ որով գրուած են Մամուրեանի Լուսնի Կանգնէն և Չիլինկիրեանի Ուղեւորութիւն Ե. Պալէր: Չայն այսօր անհնար է կարգաւ մէկէ աւելի պատճառներով: Ատոնցմէ զօրաւորագոյնը անշուշտ լեզուն և ոճը չեն կազմեր, ոչ ալ նիւթը, քանի որ այդ լեզուն լեզուն էր այդ օրերուն և նիւթ՝ մեր կեանքին քանի մը հիմնական երեւները և զայն յուզող հանգամանաւոր դէպքերը և մարդերը: Չեն կարգացուի փանգի լրագրական իրենց ճակատագրէն չեն ազատագրուած, չեն գտած անձնական կնիք: Չունին վաւերագրական տարողութիւն: Չեն նուաճած, ամբողջական նուաճմամբ մը, ոչ մէկ հարց: Չեն սեւեռած, տիրական կատարելութեամբ ոչ մէկ դէմք: Երկու կտորէ խօսեցայ ձեզի: Կան գիրքին մէջ ուրիշ երկուք ալ, բայց քրոնիկէն տարբեր սեռի մը պատկանող: Անոնք մաս կը կազմեն Պէրպէրեանի միւս աշխարհին. խօսքի աշխարհին: Քեաթիպեանին և Հիւկոյի մահերուն վրայ խօսքեր են անոնք: Առաջինը մեղ կը յուզէ ոչ անշուշտ մահուան, բարիքի, գութի, ճակատագրի հասարակ-տեղիքներուն վրայ քնարական ջերմ գեղումներովը, այլ այն տարբեր առաքինութեան պատճառով որ շատ մեծ անձնաւորութիւն և շատ բարձր ու եղբրական ճակատագրի մը քանի մը էջի վրայ կը նուաճեն խօսողը ինչպէս կարգացողը: Պիտի խօսիմ, աւելի անդին, Հիւկոյի վրայ իր ճառէն:

Կուգամ Պէրպէրեանի իմացականութեան, այսինքն այդ մարդուն մէջ մտածումի հէքեաթին: Լաւաւորէրը Զրաքեանի նուիրումը գիրքին մէջ լայնօրէն կը վերլուծէ մտածումը յաջգրին մեր մէջ զգեցած կերպարանքը: Պէրպէրեանի առիթով իմ ըսելիքներս կը բաղկանան այդ կերպ յաջգր մը հանդերձող քանի մը հանգամանքներէ: Գրականութեան մը մէջ որ սկզբնական իր թափին, խանդավառութեան մէջ իրեն ունէր սահմանած որոշ, անհրաժեշտ առաջադրութիւններ, իրաւ գաղափարը չէր կրնար ոչ թէ զարգացում, գոյութիւն իսկ ունենալ: Գրական յոգեւածներ ու զբօսիչներ (Իզմիրի զպրոցէն Կ. Կոստանդին պօշիւրները, մեր օրաթերթներուն ու հանդէսներուն մէջ քրոնիկի ձեռք առօրեայ գրութիւններ այնքան աղերս ունին իրաւ մտածումին հետ որքան եղիտ, Զեբազ, Պէրպէրեան երկասարկութեան գրական galimatias-ն. այս շփոթութեան հեղինակները դարձեալ այդ զպրոցին տղաքը կը մնան) չեն պատկանիր դարձեալ մտածում յորջորջում կրթանքին:

Եւ սակայն եռազեղի զպրոցէն Պէրպէրեանն է որ ամենէն աւելի զբաղեցուց մեր հրապարակը իր մտածման փորձերով: Իր քրոնիկները, ճառերը, դեռ մատաղ երիտասարդութեան օրերէն անոր վրայ բերին ծանրութիւն մը, չուք մը որ խոտոր կը համեմատէր այդ եռանդուն, աշխատասէր բայց բարձրագոյն կրթութեան մը բարիքէն չբարեբարուած տղուն իրական արժանիքներուն հետ: Երկար առեն մեր մէջ իմաստասէրներ նկատուեցան Սիւսեան, Ուրմեան, Եղիշէ Եպիսկոպոս Դուրեան, Տիրան Զրաքեան, Եղիտ, Պէրպէրեան: Իւրաքանչիւր անունի առիթով Լաւաւորէրը կուտայ իրական տարրութիւնը այս փառքերուն: Առայժմ կը սեղմեմ վերլուծումը ու կը մօտենամ Պէրպէրեանի մէջ մեծապայծառ իմացականութեան խորհրդաւոր հարցին:

Այդ իմացականութիւնը (որակականը կը զիջեմ Զրաքեանի երախտագէտ զգացումներուն ու մտքին նախնական կառուցին, գոհանալու համար աւելի պարզ, համեստ բառով՝ խելով որուն գրական մէկ կերպարանքն է խոշոր այդ տարազը) անշուշտ գործած է մեր շրջանակներուն մէջ:

Անոր զպրոցը խելքի փաստ մըն է ամենէն առաջ: Այդ իմացականութիւնը ինքզինքը իրագործած է դարձեալ գիրով: Ինծի կը մնայ յիշել առաջին իրականութիւնը, զայն արժեւորել իրեն պաշտած չափովը ու ծանրանալ գիրով մեզի հասած վկայութեանց: Այդ գիրը զգեցած է քանի մը տիրական կերպարանքներ: Ասոնցմէ բոնիկազիր անցաւ վերլուծումէ: Ասոնցմէ գրադար կամ գրական մտածողութեան սպասարար պիտի անցնի վերլուծումէ ուրիշ բարակաւոր մը մէջ: Ասոնցմէ տեքնաբան որ իր խօսքը միշտ զրելու պարկեշտութեամբ մըն ալ մնացած է ուշագրաւ, նիւթը կուտայ այս բարակաւորին:

Կը յիշեմ այդ խօսքը իրագործող չընտրները: Չեմ լսած զինքը: Ըրած եմ մտիկ իր աշակերանները, խորհող մը կշռելու կարող անձնաւորութիւններ: Ըստ այդ վկայութեանց, Պէրպէրեան առեւտրան մը յարգարող հիմնական տուրքերէն մէկ քանին տիրապետած ըլլալ կը թուի: Չայն, զուսպ շարժումներ, կոռուի կառուցում: Չէ յոգեցուցած, չէ յարգի բացով խանդավառած: Ասոնք անհրաժեշտ նկատողութիւններ են, բայց զիս չեն կրնար աւելի բանել քանի որ իմ կեցուածքը զործերը միայն ունի նկատի:

Յատուկը այդ խօսքին:

— Ահա իմ նպատակը: Պէրպէրեան, խօսքը ընտրած ըլլալու հանգամանքովն իսկ իր մտածումին իրրեւ զահաւորակ, որդեգրած է այդ խօսքը իր հասցէին առաջնորդելու ստիպողական պայմանը: Ատրկա, իմ կարծիքով, մօտիկ մնալն է զինքը մտիկ ընողներուն խելին: Երկու զլիսաւոր մարդերու վրայ անիկա կիրարկած է խօսքին կրթանքը. — Ժողովրդական համախմբումներ (զանազան միութիւններու կողմէ սարքուած հանդէսներ, պարզեարաշխութիւններու առիթներ), Բ) — բնագիտի մը համար կազմակերպուած խօսքի հաւաքոյթներ (իր ճառերը — նշանաւոր հուսկ-բաները իր վարժարանին ընթացքը աւարտող տղոց ուղղուած, օրաթերթներու մէջ իր բարոյախօսական ճառերը Կիրակեալուր վերադարձութեամբ): Եթէ ասոնց վրայ աւելցնէք նաեւ դազալներու վրայ արատասանուած խօսքերը, դուք կ'ունենաք Պէրպէրեանի մեծապայծառ իմացականութեան ցոլարանը:

Այս բաժանումներուն մօտենալէ առաջ աւելորդ չեմ նկատեր երկու խօսք Պէր-պէրիանի մտածումները ընդունելու կան-չըւած մարդոց մտայնութեան, ժողովը-ղական համախմբումները այդ օրերուն կը բաղկանային քանի մը եռանդուն տղոցմէ, ընդհանրապէս այդ միութիւններուն վար-չականները որոնք պիտօճէ փակելու, հան-գանակելու, իրենք զիրենք գործի վրա ցոյց տալու աւելի կամ նուազ անխտու-մանելի փառասիրութիւններով կը հաւա-քէին թաղին երկսեռ երիտասարդութիւնը, նորութեան հետաքրքիր չափահասները, ու մանր մօշէր ուրիշ միութիւններ: Կուգա՞ր այս զանգուածը ճշմարիտ ծարաւովը ատե-նախօս մը ունկնդրելու, ինչպէս է պարս-գան աշխքան յաճախ օտարներու մօտ: Կը կասկածիմ: Ատենախօսը իր առջև ունէր այդ խայտարաղէտ, անձն, անհոգի, անկնիք առնուազն՝ ամբօխը: Եւ ունէր իր մատաղ եռանդը, չըսելու համար փառասիրու-թիւնը, իր ունեցած քիչը, շատը այդ մար-դոց հասցնելու: Աւրի՛շ, Գրեթէ շատ քիչ բան (իր երկրորդ եղանակը, ընտրանիին ուղղուած խօսքերուն մտածուած, հասուն իրաւ ձեռնարկ մըն է): Այնպէս որ այն նա-ռերը որոնք մուտք են ունեցած Աւ-ջէ-Խէ-Լին մէջ (խօսած եմ այդ զիրքին ա-ռիթով այդ մասին), առանձին հրատարակ-ուած գրոյկները (Եթէ բռն-Խէ-Լին, Թը-ռա-Խէ-Լին է Գ-Լ, Գե-Լի-Լին է Գե-Լի-Լին, Ժ-Լ-Լի-Լին չբռն-Խէ-Լին, Մ-Լի-Լին է Լի-Լին մէջ կըրական տխրոստուած ճառերը որոնցմէ երկուքը կը պատկանին հուսկ-բանքի շար-քին), ուղղուած ըլլալով որոշ մտայնու-թեամբ մարդոց խումբերու, կը կրեն, ան-ուղղակի անշուշտ, այդ նախապայմանին կնիքը: Անոնց մէջ Պէրպէրեան չէ յարգած անշուշտ զինքը մօտիկ ընդունըրը, խնայելու համար անոնց հասկցուած, օտար բաներու թաւալումէն ծագած անխուսափելի ձանձ-րոյթը խօսքէն, բայց չէ ալ կրցած մնալ մտածող մարդու հանդարտ այլութեան մէջ, իր նիւթը սպառելու միայն ուշադիր, անկէ դուրս ուրիշ ոչ մէկ նկատումի հե-թարկելով իր խօսքին գնացքը: Անշուշտ այդ ատենախօսութիւնները բառամարտ մը չեն, ինչպէս ուզած են ներկայացնել Ար-փիարեանք: Բայց ժամանակի մը մէջ ուր մեր բեմերը հայրենասիրական հետորոշ

թխն միայն կը մատուցանէին ապշահար
 տարօրհներուն, Պէրպլէրեանի ընտրած Նիւ-
 թիւրն իսկ կը մատենեն աւելի բարձրորակ
 առաջադրութիւններ: Այս մարդը կը հա-
 լատայ թէ իր խօսքը լրացուցիչ մըն է իր
 դպրոցին: Սորվեցնել և ոչ թէ խանդավա-
 ռել: Ազնուացնել և ոչ թէ հրահել: Այսպէս
 պարզեցուած՝ Պէրպլէրեանի խօսքը զրա-
 կան կերպարանքի մը կտրիքն ալ ունենա-
 լու չէր, քանի որ այդ դարդարուն յօրին-
 ուածքը խօսուածքի մէջ կ'անցնի անհետե-
 ւանք: Անոնք որ Պէրպլէրեանի գրականու-
 թիւնը կը դատապարտեն, հաւանաբար ազ-
 դուած են այդ խօսքերուն գրական այլ
 կերպարանքէն, ու կը մոռնան թէ խօսքն
 ու գիրը տարբեր քաներ են շատ յաճախ:
 Տարիներ վերջ երբ մարդ աչք մը կը նետէ
 այդ գովուած խօսքերուն յատակին, կը
 զարմանայ անոր պարզութեան, չըսելու
 ամօր ազքատութեան: Յետոյ կը հարցնէ
 թէ ԳԵԼԵԶԻՆԷ Է ԳԵԼԵՐԷՆԷՄԻՅԷ յորձրջուած
 բանախօսութիւնը (աւսասանեալ ի լատեան)
 Ընթերցասիրաց Ընկերութեան Օրագիւղի
 1876 Ապրիլ 24, ինչպէս կ'ենթատողէ հեղի-
 նակը իր վերնագիրը) ի՞նչ տրամադրու-
 թեամբ ընդունուեցաւ այդ ամբօխէն: Պէր-
 պլէրեան միշտ իր խօսքին հաւաստի
 ըսի ասիկա: Պէրպլէրեան ուր որ ալ ըլլայ,
 ինքզինքը իր դպրոցին, իր դասարանին մէջ
 զգալու ուրիշ հաւատքն ալ ունի: Խօսե-
 ցէք այդ Նիւթին վրայ ձեր տղոցը, գրա-
 կանութեան դասի մը ասիթով, դուք պիտի
 ստեղծէք անշուշտ լայն հետաքրքրութիւն,
 երբեմն խանդավառութիւն: Բայց թափե-
 ցէք ձեր բոլոր կորովը, բանի (verbe) ումն
 ու շնորհները չուկայիկ մարդոց տարտըղ-
 նուած տրամադրութեան վրայ, դուք պիտի
 զգաք թէ որքան քիչ է ձեր մատուցածը
 այդ հոգիներուն:

В. ОЗУУУ.

(Եւրոսկիզմի՝ 2)

ԱՐԱՐԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂՆՈՒԹԻՒՆ

Լ Տ Ա Ծ Ե Շ Տ

«Յըստուրիւն ձեզի նիւղեր, ձրմեռն եկաւ»,
 Ըսաւ քրոչնիկն, «Կը սասկանայ ցուրք սակաւ.
 Կը հանգիպինք նորէն երբոր դառնայ զարուն»:
 Տերեւներն ալ ըսին անոնց ցըստուրիւն,
 Ըսին «պիտի վերադառնանք քրոչունին նէս,
 Անոր երգին, պայծառ զարունն երբ դառնայ ես»:

Ժամանակը մարդոց կ'ըսէ «մընաք բարով,
 Տերեւ, քրոչուն վերադառնան պիտի՝ ապահով,
 Ինծմէ սուղ բան չըկայ ամբողջ աշխարհի մէջ,
 Ու երբոր ես ձեզի 'մընաք բարով' ըսեմ,
 Երբ ես անցնիմ, մարդիկ դարձիս քող չըսպասեն»:

Էլ-ՔԻԼԱՆԻ

Թրգմ. Մ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Ե Յ Ո Ւ Ս Ա Ղ Է Ս

Մտնալ ինչպէ՛ս քեզ, նոյնիսկ երբ տարիներ վերջ հիմա՝
 Ա՛լ կ'աղօսի օրէ օր դէմքիդ պատկերը յսակ,
 Կը տեսնի կանչն ալեւոր զանգակներուդ հեռակայ,
 Եւ անբոյր ծուխն է խունկին՝ բուրվառներուդ հեւքին տակ:

Մտնալ խորհուրդը ինչպէ՛ս տանարներուդ սրբազան,
 Որոնց լոյսին մէջ զուարթ՝ իմ մանկութիւնն առաւ քեւ,
 Եւ համբաներդ որոնք դարեւու հետքն ունին արդ,
 Գողգոթայէն երկարող յարութեան յոյսը մինչեւ:

Երուսաղէմ, հոգւոյս մէջ տակաւին շունչն է ծփում՝
 Քու փառերուն ու հողին եւ ջուրերուն՝ որոնց վրայ,
 Գերազոյն Սէրն աշխարհի դրաւ դրոճն իր անհուն:

Երուսաղէմ, մարդկային խղճին վկան մեծագոյն,
 Ժամանակին դէմ բացուող խորունկ վերքի մը նման,
 Ուրկէ արիւնն Ֆիսուսի կը կարկըքի դեռ՝ անձայն...:

ՎԱՀՐԱՄ ՄԱՎԵԱՆ

ԼԸՆԱԶԱՆԴ ԹԸՈԶՈՒՆԻՆ

Հոգածութեան վանդակին հե՛ք բըռչունն է անիկա,
Որուն մօտիկ կայ փոքրիկ կիսալեցուն ջրաման,
Եւ կըսուցին առջեւ ալ հունձի իր կերն առօրեայ:

Իր հաւերէն վերջ պիտի ան կարենայ լուռ թառիլ
Մէկ ձողէ միւս երկարով թելիկներուն մէտալէ,
Ու երազէ օրն՝ի բուն կամ մըրափէ ոսփի վրայ:

Եւ տրացած տէրերուն անհուն սիրոյն եւ գութին,
Հըլու իր կեանքը ապրի վանդակին մէջ միեւնոյն.
Գուցէ առանց տեսնելու մեծ անծանօթ բնկերն ալ:

Մարմինն իր կուտ հասուննայ եւ կանաչին ըզձանճներն
Ընդերքներուն իր սրտին. անցնին ամառ ու զարուն,
Մըսի աւունն եւ ձըմեռն ալ սառույցով ըզգենու,

Մընայ հանդարտ բըռչունն այս վանդակին մէջ միւս մինակ,
Մինչեւ որ ոսքը սահի խոտ իր կեանքին օր մը մեծ,
Եւ տապալի հոգիին ձեւն ալ վայրի սիրոյ մէջ:

ԱՆԵԼ

Յ Ո Յ Ս Ն

Արեւոյսն ինչպէս կը ցրուէ գիշերն
 Լոյսը կ'ողողէ տիեզերքն համբուն
 Ճիւղ ալոյպէս եւ դուն, ով յոյս իմ եւ նեոն
 Միտքս եւ հոգիս եղբայր կը զեղուն:

×

Լուսաւոր ով յոյս, անձեռող հոգւոյս
 Վրան կամարուող, ծիրանի գօտի
 Բայց դուն միջօրէ, կերակրէ ինծի,
 Զի կ'ամպքընես մտածում եւ յոյզ:

×

Վերջալոյսն ինչպէս հրալրք վերջին
 Մեռնող արեւին կը քափէ շուշ
 Վրան աշխարհին, մարգին, անտառին,
 Ահաւասիկ դուն՝ հոգիս շառալ:

×

Առտու եւ իրկուն եւ գիշերն ի բուն
 Յանախան մ'ես դուն կամ մտալկում.
 Ես խեղճ կոչնական, դուն ծիրանեզարդ
 Հիւր բարձրապաշտ, եկո՛ւր զքօսնուլ...:

ԶԱՒԷՆ Վ. Զ.

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԳԻԼԳԱՄԷՇԻ ԴԻԻՑԱԶՆԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ

90. — ու Գիլգամէշ թուեց քու մեղքերը,
91. — քու յանցանքներն ու ան[էժ]քները»:
92. — Իշտար բացաւ իր բերանը ու ըսաւ,
93. — ուղղելով [իր հօր՝ Անու]ին:
94. — «Հայրիկ, ստեղծէ ինծի երկնքի ցուլը [որպէսզի զգեստնէ Գիլգամէշը]:
95. — լեցնէ Գիլգամէշը]
96. — եթէ [չստեղծես] ինծի [ցուլն երկնքի]:
97. — [սոր[ա]կեմ պիտի [դուռն օտոր- երկրեայ աշխարհին ու փշրեմ պիտի նիզը]:
98. — [եւքը, բաց] ձգել [պիտի] տամ,
99. — պիտի [փեր հանել տամ մեռեալները, որպէսզի ուսեն ողջերը],
100. — [այնպէս որ մեռեալները պիտի] աւելի [ըլլան քան կենդանիները⁽⁷³⁾]:
101. — Ա[նուն բացաւ իր բերանը ու ըսաւ],
102. — ուղղելով [մի]ծն Իշ[տարին]:
103. — «[Եթէ կատարեմ քեզի ինչ որ] կը խնդրես [ինձ]մէ,
104. — [պիտի ըլլան] եօթը տարիներ յար[գի]⁽⁷⁴⁾»:
105. — ամբարձմ [ես] արդեօք [բաւա- կանաչափ հունտ ժողովուրդին հա- մար],
106. — աճեցուցած (բաւականաչափ) խար [արջառին համար]»:
107. — [Իշտար բացաւ իր բերանը] ու ը- սաւ,
108. — [ուղղելով Ա[նունին՝ իր՝ հօր:
109. — «Դիզած եմ [հունտ ժողովուրդին համար],
110. — մշակած եմ [խար արջառին հա- մար],
111. — [եթէ պիտի ըլլան եօթը] տարիներ յարգի,
112. — կուտամ [եմ] [բաւականաչափ հունտ, ժողովուրդին համար],

113. — [ու աճեցուցած բաւականաչափ] խար [նախիրին համար]»:
- 114-115. — (փճացած):
116. — [Տո՛ւր ինծի փողը ցուլին],
117. — [երբ] Անու^ն [լսեց այս խօսքերը],
118. — [ցուլին փողը Իշտարին տուաւ]:
119. — [ան բռնեց] ու առաջնորդեց [ցուլը գետին]:
120. — [ցանկապատեալ] Աւրուկի [փողոց- ներուն մէջ],
121. — [առաջնորդեց ցուլը],
122. — իջաւ [ցուլն երկնքի]
123. — իր [սխնջիւննիլն] [առաջին] [սպան- նեց հարիւր մարդ]
- 124-125. — երկու հարիւր մարդ [երեք հարիւր] մարդ,
126. — [սխնջիւննիլն] [իր] երկրորդ [զգեստ- նեց զարձեալ հարիւր մարդ]
127. — երկու հարիւր մարդ երեք հարիւր մարդ
128. — . . . տակաւին (?)
129. — [իր] երրորդ [սխնջիւնին՝ [խոյա- ցաւ] Էնկիդուին վրայ:
130. — (սակայն) Էնկիդուին ի գերեւ հա- նեց(?) անոր յարձակումը:
131. — Էնկիդուին ցատկեց ու [բռ]նեց եր- կնքի ցուլը [իր] եղջիւրներէն,
132. — ցուլն երկնքի արձակեց [իր] փըր- փուրը անոր գէմքին:
133. — [ցն]ցեց զայն իր հաստ պոչով:
134. — Էնկիդուին բացաւ իր բերանը ու [ը- սաւ],
135. — ուղղելով [Գիլգամէշին]:
136. — «Կը պարճենայ[ի]նք, իմ բարե- կամ
137. — Ի՞նչպէս պիտի [անոր յարձակու- մին] պատասխանենք:
138. — իմ բարեկամ, տեսայ
139. — և զօրութիւնը
140. — պիտի հանեմ
141. — ևս [և դուն պիտի բաժնուինք աշ- խատանքը]:
142. — պիտի բռնեմ [ցուլը պոչէն],
143. — պիտի լեցնեմ
144. —
145. — ու ձոճ [բակին] (ու) անոր [եղջիւր]- ներուն [մի]ջև
146. — [պիտի քու թուրը գետեղես]:
147. — Էնկի[դուին] որսաց (զայն) ու . . . երկնքի ցուլը:

(73) 96-100 տողերը վերահաստատուած են Վիշտարի էջքը ստորին աշխարհ՝ քերթուածէն, հակառի կողմ 12-20:

(74) Սով:

148. — բռնեց⁽⁷⁵⁾ զայն՝ իր [հաստ պո]չէն,
 149. — [էն]կի[զուն]
 150. — և Գիլգամէշը [մտազործի մը] հան-
 գոյն,
 151. — հօր ու
 152. — ծածրակին (և) եղջիւրներուն մի-
 ջեւ⁽⁷⁶⁾ [միեց] իր սուրը,
 153. — երկնքի ցուրը սպաննելէ յետոյ,
 խլ[եցին անոր] սիրտը.
 154. — զեռեղեցին (զայն) ճամաշի առաջ.
 155. — ետ քաշուեցան ու երկրպագեցին
 ճամաշի առաջ:
 156. — Երկու եղբայրները նստեցան:
 157. — Իշտար բարձրացաւ ցան[կա]պա-
 եալ Ուրուկի պարխապին վրայ,
 158. — ելաւ (զէպի) կեռիքները, ու ար-
 ձակեց անէծք մը:
 159. — Եվայ Գիլգամէշին, որ անարգեց
 զիր (ու) սպաննեց ցուլն երկնքի:
 160. — Երբ էնկիդուն լսեց Իշտարի այս
 խօսքը,
 161. — անջատեց աջ ազդրը երկնքի ցու-
 լին, ու նստեց (զայն) անոր զէմքին՝
 (ըսելով):

(75) Նմանօրինակ խիզախութիւններ անհա-
 զորդ չեն նաև Նեղոսի բնակիչներուն. տե՛ս V
 Bissing, Stierfang auf einem agyptischen Holzgefäß,
 Athen. Mitth. XXIII, 1898, էջ VII: Դրոշմուած
 նաև Մինոյան անագաղղններու վրայ, A. Rei-
 chelt, Die Stierspiele in der Kretisch-mykenischen
 Kultur, Athen. Mitth. XXXIV, 1909, էջ 85; Cook,
 Zeus, I. էջ 497 և Ebert, Reallexicon der Vorgeschichte,
 XII, էջ 342, ու պահուած յունական աղ-
 բերներու մէջ:

Այս երկիւղալի լարախաղային հանդէսը որ
 յատկանշական զի՛մը կը կազմէր ցուլի մարտի
 թէքնիքին արեւելեան Միջերկրականի, կը բաղ-
 կանար epicadōrē-է մը՝ (սպաննելէն բառ մը որ կը
 նշանակէ ան որ կը զրգուէ, կը միտէ) որուն պաշ-
 տուն էր նեղիւ, տանջել կենդանին. զիւրացնե-
 լով «matador»-ին՝ (սպաննելէ) մեռցնելու նիգը, Or-
 ientalia, 1948, XVII, էջ 39.

(76) Ճարտար հարուածով մը, ահա իսկալ թի-
 բախը, արգի ցլամարտիկէն ալ կիրարկուած,
 Մեր բնագրին մէջ, անասունի սպաննումին կը
 յաջորդէ ուշագրաւ զրուագ մը՝ որ աստուծոյ ու
 հերոսին միջև երկարած զուռով էլնէ է. սա բնա-
 կան զէմ-յանդիմանութիւնը, իր անուշադական
 կնիքով Միջագետեան բովանդակ գիւցաղներգակ
 զրահանութեան մէջ, ձերբադատ է երազներու
 ու տեսիլներու յաճախանքէն, երբ աստուծու-
 թիւնը կը յարաբերի մարդուն հետ, Orientalia,
 1948, XVII, էջ 39.

162. — ճեթէ կարենայի քեզ բռնել, անոր
 նման
 163. — պիտի ընէի (նաև) քեզի.
 164. — պիտի զօղէի անոր ընդերքները
 քու կողմնս:
 165. — Իշտար հաւաքեց մեհենասպանե-
 րը⁽⁷⁷⁾,
 166. — աղիճներն ու պերճաղիճները,
 167. — (ու) ողբ մը բարձրացուց երկնքի
 ցուլի աջ ազդրին վրայ,
 168. — Բայց Գիլգամէշ կանչեց արհեստա-
 ւորները, զինագործները,
 169. — (անոնց) բոլորը,
 170. — Արհեստաւորները զմայիցան եղ-
 ջիւրներու ստուարութեան վրայ,
 171. — անոնց իւրաքանչիւրին զանգուածն
 էր երեսուն մնաս⁽⁷⁸⁾ լըջաքար.
 172. — անոնց թառութիւնն էր երկու մատ-
 նաչափ.
 173. — վեց գուր⁽⁷⁹⁾ իւզ տարողութիւնն
 (էր) երկու քին.
 174. — մատուցանեց իրրեւ օծանելիք իր
 աստուծոյն՝ Լուգալբանդային.
 175. — բերաւ (զանոնք) ու կախեց իր իշ-
 խանական⁽⁸⁰⁾ ննջասնեակին մէջ.
 176. — Եփրատի մէջ լուացին իրենց ձեռ-
 քերը,
 177. — Բանեցին իրարու (ձեռքէն) ու զա-
 ցին.
 178. — ձիավարեցին Ուրուկի փողոցներէն.
 179. — Ժողովուրդն Ուրուկի հաւաքուած
 էր (զանոնք) զիտելու.

(77) Իշտարի պաշտամունքին մէջ կը նշմար-
 ուէր կրկնուած մասնաժողովներ, որոնք սրբա-
 րաններու շուրջ լիտի արարողութիւններու կը
 նուիրուէին. անոնք կը ստորաբաժնուէին երեք
 դասերու, որոնք յիշատակուած են մեր բնագրին
 մէջ:

Ա. — Ki-iz-ri-e-ti անդրատառք sikrētī «ար-
 ցելափակեալ, մեհենասպան»:

Բ. — šaš Sham-ha-a-ti «աղիճ»:

Գ. — šaš Harimāti «պերճաղիճ»:

Ուրուկ քաղաքը կեդրոնն էր Իշտարի այս
 կղերին. E. Dhorme, Les Religions de Babylonie et
 d'Assyrie, Paris, 1949, էջ 213.

(78) Իւրաքանչիւր մնաս հաստար էր 0.5
 քիլոգրամի:

(79) Գիլգամէշի Դիւցաղներգութեան ժամա-
 նակաշրջանին, իւրաքանչիւր բարեկական գուրը
 հաստար էր վաթսուներկ ցալլոնսի. A. Heidel,
 The Gilgamesh Epic ... էջ 55.

(80) Šba Mitteilungen der Altorientalischen Ge-
 sellschaft, 1928/29, էջ 299.

180. — Գիւղամէշ [իր պալատի] քնարերգու հին հերոսն⁽⁸¹⁾ ,
181. — [ըսաւ] (սա) խօսքերը ,
182. — «Ո՞վ է (ամենէն) փառապանծը զիւցազներու միջեւ ,
183. — «Ո՞վ է (ամենէն) հոյակապը մարդոց միջեւ ,
184. — «Գիւղամէշն է (ամենէն) զերազանցը զիւցազներու միջեւ ,
185. — [Գիւղամէշն է (ամենէն) վա]ւմբ մարդոց միջեւ ,
- 186–188. — (չափազանց հատուածական՝ Թարգմանուելու համար) ,
189. — Գիւղամէշ ս[ար]քից խնճոյք մը իր պալատին մէջ .
190. — զիւցազները քնացան՝ հանգչելով (իրենց) զիւերային մահիճներուն վրայ .
191. — Էնկիդուն ալ նիրհեց (ու) տեսաւ երազ մը .
192. — Էնկիդուն ելաւ յայտնելու երազը⁽⁸²⁾ ,
193. — ըսելով իր բարեկամին ,
194. — «Իմ բարեկամ , ինչո՞ւ կը խորհրդակցիր մեծ աստուածները» ,
195. — (Յիշատակարան) : Տախտակ վեցերորդ «Ան որ տեսաւ ամէն ինչ» (խորագրուած երկին) Գիւղամէշի շարքէն .
196. — զրուած համաձայն իր սկզբնաղբին և համեմատուած :

S U N S U Q Ե Օ Յ Ն Ե Ր Ո Ր Դ

Ասուրերէն բնագրին մէջ , Եօթնհարդ Տախտակի ներածական բաժինը կը պակսի .

(81) S^b James B. Pritchard, Near Eastern Texts relating to the Old Testament, Princeton, New Jersey, 1950, էջ 85 .

(82) Ապագան զիտնալու ամենակարճ միջոցը յայտնութիւնն էր , որ կը կատարուէր երազներով . երբեմն երազը յստակ էր , աստուածը կ'երեւար զգիւցազին տեսիլքի մը մէջ . կը դուշակէր ազգայն , ու կուտար իր հրահանգները . երբեմն ալ , ինչպէս Քուդէա Թագաւորի պարագային , երազը խորհրդանշող կը մնար , Քուդէաները աստեական սծով խորագրուած մեկնութիւններ ունէին այս երազներուն . — Եթէ մարդ մը երազին մէջ տեսներ այսինչ կամ այնինչ բան , ընէր այսինչ կամ այնինչ արարք , երթար այսինչ կամ այնինչ տեղ , իրեն պիտի պատահէր այսինչ կամ այնինչ շարքը :

Գիւղամէշի Իււցազներգութեան մէջ , երազները իբրեւ երկնային ազգարարութիւն կարեւոր դեր մը կը խաղան . E. Dhorme, Les Religions de Babylonie et d'Assyrie, Paris, 1949, էջ 276 .

այս լրատը կը լեցուի Հիախերէն բնագրով մը՝ հրատարակուած Keilschrifturkunden aus Boghazköi-ի մէջ , VIII, էջ 48, և Թարգմանուած J. Friedrich-ի կողմէ , Zeitschrift für Assyriologie-ի մէջ , XXXIX, 1929, էջ 17–9 .

1. — . . . ապա լուսցաւ ,
2. — [ու] Էնկիդուն ըսաւ Գիւղամէշին ,
3. — «Իմ բարեկամ , մտիկ ըրէ , երազը զոր [տեսայ] այս զիւեր .
4. — Անուն , Էնկիլը , Էան , և երկնային Շամաշը [կը խորհրդակցէին] ,
5. — ու Անուն ըսաւ Էնկիլին ,
6. — «Քանի որ անոնք սպաննեցին ցունկ երկնքի , և մեղացեցին Քուվաւան ,
7. — [երկուքէն մին պէտք է մեռնի] , ըսաւ Անուն ,
8. — «Ո՞ր մերկացուց լեռները մայրի» ,
9. — Բայց Էնկիլ ըսաւ՝ «Էնկիդուն պէտք է մեռնի ,
10. — Գիւղամէշը պէտք է մեռնի» ,
11. — Այն ատեն , երկնային Շամաշը պատասխանեց Էնկիլ զիւցազինին ,
12. — «Իմ⁽⁸³⁾ հրամանով չսպաննեցիր՝ արդեօք ցունկ երկնքի ու Քուվաւան ,
13. — ու հիմա , անմեղն Էնկիլդուն պիտի մեռնի» ,
14. — Բայց Էնկիլ զայրացաւ .
15. — երկնային Շամաշին , (ու ըսաւ) ,
16. — «Որովհետեւ հանապազօր կ'իջնէ իր անոնց մօտ , կարծես մին ըլլայ իր անոնցմէս⁽⁸⁴⁾ ,
17. — Դն[կիդուն] (հիւանդ) երկարած էր Գիւղամէշի առաջ ,
18. — ու մինչ իր արցունքները կը հոսէին հեղեղանման ,
19. — [Գիւղամէշ ըսաւ անոր] , «Եղբայր , իմ կաթնոցին եղբայր , ինչո՞ւ զիս ազատ կ'արձակեն փոխանակ քեզի .
20. — Եւ աւելցուց , «Պիտի արդեօք մեռնենքու հողին մօտ նստի՞մ ,
21. — զրան մօտ(?) մեռնենքու հողին .

(83) Բնագիրը ունի «բռն» . ինչ որ ընդօրինակուելու սխալ մը կը թուի , քանի որ Շամաշ աստուածն էր որ խրախուսեց Գիւղամէշը և Էնկիդուն , որպէսզի զգանեն իւրմարան՝ որ Էնկիլ աստուծոյ կողմէ նշանակուած էր պաշտպանելու համար մայրիներու անտառը , Albert Schott, Das Gilgamesh-Epos, Leipzig, 1934, էջ 45 .

(84) Բնագրին մէջ «իւր» .

167-99

22. — ու [պիտի արդեօք] չ[տեսնե՞մ] իմ
սիրելի եղբայրը (իմ իսկ) աչքերով:

Հիսթորական բնագիրը կ'ընդմիջուի հաս-
տատրականը կը լրացնէ այդ լրատը: R. C.
Thompson, *Իր The Epic of Gilgamesh*, Oxford,
1930, երկին մէջ, յաջորդող բեկորը կը
զետեղէ աստրական բնագրի չորրորդ տախ-
տակի սկզբնաւորութեան. ներկայ դասա-
ւորման առնչութեամբ, տես Zeitschrift für
Assyriologie, XLII, էջ 113. Պոյնպէս A. Hei-
del, *The Gilgamesh Epic ...* էջ 57. և James
B. Pritchard, *Ancient Near Eastern Texts ...*

31. — Դուրս . . .

32-35. — (փճացած):

36. — էնկի[զուն . . .] բարձրացուց [իր
աչքերը].

37. — զրան հետ խօսեցաւ, կարծես [ը-
լար մարդկային].

38. — [թէ] անտառին դուրս ան[բան] է՝

39. — հասկացողութեան զուրկ:

40. — Երան փարսախ (հեռաւորութենէն)
հիացայ քու ատաղձին,

41. — նախ քան որ նշմարէի աշտարակ-
ուող⁽⁸⁵⁾ մայրիները.

42. — անզուգական էր քու ատաղձը [երկ-
րին մէջ]. . .

43. — քու բարձրութիւնն էր եօթանասուն
երկու կանգուն, քանչորս կանգուն
քու լայնութիւնը . . .

44. — քու ձողը⁽⁸⁶⁾, քու օղածայր ձողը,
քու ծունր ձողը,

45. — արհեստաւոր մը⁽⁹⁾ շինեց քեզի հա-
մար նիպպուրի մէջ:

46. — Ո՞ղ դուռ, զիտնայի թէ այս էր [որ
պիտի պատահէր],

47. — և թէ [քու] հրապոյրը [պիտի յա-
ռաջ բերէր] այս [աղէտը]

48. — պիտի բարձրացնէի տապար մը (ու)
[տապալէի քեզ]

49. — պիտի շինէի ցանցկէն մը [քու վե-
րեւ]՞:

ԱՆՈՒՇԱՒԱՆ ԱԲՂ. ԶԴՋԱՆԵԱՆ

(Շարունակելի՝ 11)

(85) «Shih» բառ առ բառ «բարձր» նշանա-
կութեամբ:

(86) James B. Pritchard, *Ancient Near Eastern
Texts ...* էջ 86, և *Journal of Cuneiform Studies*,
1948/49, 11, էջ 225.

ՊԱՏՄԵ-ԲԱՆԱՍԻՐԵԿԱՆ

ՊԱՊ ԱՐԾԱԿՈՒՆԻ

Պ. Ա. Ս. Ի. Ս. Բ.

ՊԱՏԱՆԻ ԱՐՇԱԿ

1. ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՃԳՆԱԺԱՄ

337 տարուայ զարնան, Մայիս 22-ին,
Պենտեկոստէի օրը, Մեծն Կոստանդին մե-
ռաւ:

Հոռոմեական կայսեր մը մահը, զրեթէ
միշտ, պետական տաղնապի մը մտահոգիչ
ազդանշանն էր՝ յաջորդականութեան ըն-
դունումը և հաստատուն կարգի մը չզոյւ-
թեան պատճառաւ:

Յաճախ, ենթակայ բանակի կայսերա-
կան պահակազօրքի կամայական ընտրու-
թեան, այս կամ այն զօրավարը, — առ
հասարակ բանակը կը հայթայթէր բարե-
բաղտ (երբեմն զժառող) թեկնածուն —,
որ կայսերական ծիրանին պիտի կրէր: Շատ
անգամ, ընտրուելէն քիչ յետոյ, միևնոյն
բանակի յարափոփոխ քմահաճոյքը կը ըս-
պանէր երէկ հաստատածը:

Չկար Արշակունի և Սասանեան ընտա-
նի քննարու մէջ զոյութիւն ունեցող արքա-
ներու յաջորդականութեան անկասկածելի
զրութիւնը: Այս տալի Պալքանցի զինուո-
րական մը, զալ անգամ՝ Սպանացի մը,
կամ Իտալացի, կամ Արապ մը, և այլն,
ղէպքերու և պարագաներու բերմամբ, եր-
բեմն դաւով, մերթ կաշառքով, քանիցս
ոճիրով, շատ քիչ անգամ արժանիքով,
իսկ մէկ քանին ալ բազմիցս բերումով, եր-
բեմն փառապանծ Օգոստոս Կայսեր ծիրա-
նին կ'ընդունէին, ինչպէս նաև իր աստուա-
ծարեալ անունը՝ որպէս անզուգական պատ-
ուանուն:

Հասկնալիօրէն, իւրաքանչիւր կայսեր
մահը քրիտիկական ճշմարտամբ մը դուռ կը
բանար: Բազդատենք, զոր օրինակ, Սա-
սանեան արքայական տան հետ:

Արտաշէր Սասանեանով սկսած այս

հարստութիւնը, 226 թուականէն մինչեւ Շապուհ Բ. 309 թուականը, 83 տարուայ չրջանին միայն ութ թագաւոր կ'ունենայ: Իսկ միեւնոյն ժամանակաշրջանին արեւմտեան Կայսրութեան գահը կը զբաւեն 29 անձեր: Հետաքրքիր մէկը կրնայ նաեւ պրպտել և իմանալ թէ այս 29-էն քանի հատը աւրիւստիւս Գոգպատի կեր եղան⁽¹⁾:

Կոստանդին Կայսեր մահուան պարագային, սակայն, ճշմարտամային պահը շատ կարճ եղաւ:

Բանալը որոշեց որ Կոստանդինի զաւակներէն զատ ուէ մէկը չճանչնային որպէս Կայսր: Երեք երիտասարդները, շնորհիւ իրենց հօր, արդէն զեռաթի հասակէն պետական գործերու մէջ էին: Իրենց հայրը, իր կենդանութեան, Կայսրութիւնը եւրեքի բաժնած էր: Այս պարագան ինչպէս նաեւ մեռնող Կայսեր վարկն ու համբաւը, զիրարացուցած ըլլալու էին բանակին որոշում կայացնելը: Օգոստոս Կայսրէն ի վեր իշխած յիսուսփեց Կայսրերուն ամենէն աւելի երկարատեւ զահակալած անձն էր Կոստանդին, 31 տարի: Այս ժամանակաշրջանը պարզեւած էր իր անունին և ընտանիքին հմայք մը որ այժմ պիտի անդրադառնար իր երեք զաւակներուն ի նպաստ:

Կայսեր մահէն երեք ամիս վերջ, Սեպտեմբեր 9, 337, Հռոմէական Մերակոյտը Կոստանդինի երեք զաւակներուն կուտար Ոգոստոս պատուանունը:

Երեք եղբայրներ կը բաժնէին ընդարձակ Կայսրութիւնը: Եւ անոնք զեռ պատանի կը համարուէին: Անդրանիկը, Կոստանդին Բ. 21 տարեկան էր, Կոստանդիոս՝ 19, և Կոստան՝ 17: Երեք տարի վերջ, 340-ին, անդրանիկը պիտի սպանուէր, և յետ այնու երկու եղբայրներ պիտի տիրէին, իւրաքանչիւրը իր աշխարհամասին մէջ:

Մեկի հետաքրքրողը արեւելեան մասին տէրն, Կոստանդիոս, որ հետագային, Հայաստանի քաղաքական կեանքի մէջ ազդու դեր պիտի ունենար:

Հօրը մահուան ատեն Կոստանդիոս Փոքր Ասիա գտնուելուն, եղբայրներէն առաջ փութաց Կոստանդիոսպոլիս: Իր արքունիք հասնելէն քիչ վերջը ինք և իր համախոհները սարսափելի նախճիր մը կազմակերպեցին, որուն զոհ կ'երթային արքայական բաղձանդամ ընտանիքէն իր երկու հօրեղբայրները և եօթ հօրեղբորորդիները: Այս վերջիններուն մէջն էր նաեւ Հաննիպալիանոսը, որ քիչ թեաց Հայաստանի թագաւոր ըլլար, և որը Կոստանդիոսի ոչ միայն հօրեղբորորդին էր, այլ նաեւ քեռայրը, աւուանացած ըլլալով երիտասարդ Կայսեր քրոջ Կոստանդիային: Կը խնայուէր միայն երկու փոքրիկներուն, Կալլոս և Յուլիանոս, մին հիւանդոտ, միւսը երախայ:

Ապանդին զոհ գացին նաեւ պալատականներ, որոնցմէ մին Աբլարիոս: Այս մարդը ազգատ ընտանիքէ սերած, շողոքորթութեամբ և այլ միջոցներով Կոստանդին Կայսեր աչքը մտած, և հետզհետէ անոր սիրելին դառնալով՝ ստանձնած էր բարձր պաշտօններ: Փառասէր և ամբարտաւան մէկը, որ շատերու մահուան պատճառ եղած էր⁽²⁾:

Այս մարդուն անունը յիշեցինք, որովհետեւ իր դուստրը ապագային Հայաստանի թագուհի պիտի ըլլար և Պապ թագաւորի մայրը: Կը տեսնենք իր տեղին:

Վերոյիշեալ ոճիրներուն՝ Կոստանդիոսի պատասխանատուութեան մասին գտնուեցան նոր գրողներ որոնք կասկած յայտնեցին: Բայց հիներէն, ումաք իր ժամանակակիցները, Յուլիանոս, Ամմիանոս, Աթանասիոս, և Զօսիմոս Կոստանդիոսը կ'ամբատանեն որպէս հրամայողը այս ոճիրներուն: Որքան ալ թայտաու ոգւով զիտենք, սակայն ընդունինք թէ Կոստանդիոս զիտէր թէ ի՞նչ տեղի կ'ունենար, և աչքը ուրիշ կողմ դարձուց ձգելու որ ոճրագործ սուրը վերջացնէ Կոստանդինեան ընտանիքի թեացած անդամները, որովհետեւ այդ ձեռնտու էր իրեն, կ'ամբապնդէր իր գահը՝ մէջտեղէն վերցնելով բոլոր հաւանական թեկնածուները: Ապագային որքա՞ն զգացած ըլլալու էր ան, որ չէր սպանած նաեւ մանուկ Յուլիանոսը, որ իրեն դէմ պատերազմի պիտի ելլէր և բազմէր Կայսերական գահը: Կալլոսը արդէն սպանել տուած էր:

(1) Զօր օրինակ. 49 տարիներու ընթացքին (235-284) 20 Կայսրեր իշխեցին, որոնց 19 հատը սպանուեցան: Ալ չիլինք 20-է աւելի թագաւորներէր որոնք կամ կուտի մէջ սպանուեցան, կամ իրենց յաջող մրցակիցներէն և կամ իրենց իսկ զինուորներէն ստացան մահացու հարուածը:

(2) Eunapius, p. 385-391; Zosimus, p. 123:

Մանթաֆանանք նոր կայսեր, նկատի ունենալով իր քաաներեք տարուայ իշխանութիւնը:

Կոստանդինոս իր մեծանուն յաղթանդամ հօրը տեսքը չունէր: Կազմով փոքր էր, մարմինն վերի մասը երկար՝ բազդատմամբ սրունքներուն, որոնք կարճ էին և ծած: Թխազէմ, աչքերը դուրս ինկած և սուր⁽³⁾: Բայց զինուորական մարզանքներու մէջ հոգատար, անխռնջ և զօրմունեայ մէկն էր:

Գրական յաւակնութիւններ ունեցաւ: Հռետորական ճիգեր ըրաւ, բայց ձախող դուրս եկաւ: Նոյնիսկ ոտանաւորներ գրելու հետամուտ եղաւ, առանց սեէ յաջողութեան⁽⁴⁾: Աստուածաբանական վէճերու միջամուխ կ'ըլլար, առանց շատ բան զիտնալու այդ մասին, միաժամանակ իր տեսակէտները կը բռնադատէր արքայական հրամանով:

Կասկածամիտ էր, փառասէր, իսկ որչափեք տալու մէջ տատամսող, որով վարպետորդի պաշտականներ ճարպիկութեամբ ազդեցութիւն կրնային բանեցնել իր վրայ: Մեծամիտ էր, և չափազանց նախանձաւոր իր կայսերական հեղինակութեան հաւանական մրցակիցէ մը դոյզն իսկ վտանգուիլը տեսնելու, իսկ իր արքայական վհափառութիւնը թատերական պերճաւորք ձեւակերպութիւններով պահպանել շատ կը սիրէր: Այսօր իսկ, իր խոշոր ցցուն աչքերով, սառնաշուք հպարտ մեծափառութեամբ ան մեզի կը նայի իր մարմարեայ արձանէն, 1600 տարիներու անջրպետը կամրջելով:

Շոգոքորթներ, Ամմիանոսի բառերով, սորաձայն ներքինիներ, և կարգ մը պաշտական պաշտօնեաներ, որոնք իր ամէն բանը կը ծափահարէին, և իր սկզբին կամ սկզբին ականջաւոր կ'ըլլային որպէսզի կարողանան համաձայնիլ իրեն հետ⁽⁵⁾:

Երեք անգամ ամուսնացաւ, և իր կիներու ազդեցութիւնը շատ զօրաւոր կ'ըլլար իր վրայ, մանաւանդ երկրորդ կնոջ, Օրելիա Եւսիբիա, գեղանի և կրթուած մէկը:

350 թուականէն վերջ, երբ իր միւս

եղբայրն ալ սպանուեցաւ և Կոստանդինոս միահեծան տէրը եղաւ ամբողջ կայսրութեան, իր բնաւորութեան բացասական գիծերը ալ աւելի խտացան⁽⁶⁾:

Կոստանդին կայսեր մահուամբ ստեղծուած նոր կացութիւնը թերեւս սեէ մէկէն աւելի Շապուհ թագաւորը ամենալուրջ նկատողութեան առաւ: Երեքի բաժնուած կայսրութիւն մը չէր կրնար ներշնչել նախկին երկիւզը՝ երբ անպարտելի միաւոր մէկը փորձառու և յաղթական վհապետի մը իշխանութեան տակ:

Յամենայն դէպս, կատարուած անաւերելի փոփոխութիւնը Շապուհ համարեց չափազանց յուսատու, և վճնեց չափուիլ թշնամիի հետ պատերազմական զաշահութուն վրայ, փոխանակ զիւանագիտականի: Իր մեծ հօր ներսէնի ամօթալի պարտութեան վրէժխնդիր պիտի ըլլար, ոչ միայն պիտի վերադարձեր կորսուած հինգ նահանգները, այլ և աւելին: Վերջապէս Սասանեանները առաջին օրէն իսկ ինքզինքուն համարեցին ժառանգները հին Աքամենեան Պարսկաստանի, Գարեհներու և Քսերքսեաներու, և որպէս ժառանգորդ կը հաւատային թէ իրենց պատկանելու էր բոլանդակ Փոքր Ասիան, Միջագետք և Սիրիա: Եւ Քառասնամեայ Դաշինքին վերջին տարին էր, 337:

Այս անգամ, սակայն, Շապուհ վիթխարի ձեռնարկին նախապատրաստական քայլերը աւելի շրջահայեցութեամբ կ'առնէր: Ընդհանր ամենակարեւոր քայլը, որովհետեւ բանակներ շարժման մէջ դնել զրոնւորութիւն չէր ներկայացնել իրեն: Գլխաւոր քայլը, Հայաստանի մասին էր:

Քանի մը տարի առաջուայ փորձէն խրատուած, զաւ և բոնի ուժ մէկգի կը ձգէր, և հայ աւագանին սիրաշահելու քա-

(6) Քմբիձաղ մը կ'ունենաւ երբ վերջերս հրատարակուած «Պատմութիւն Հայոց — Քննական Հիմով» գրքին մէջ Կոստանդինոսի մասին կը կարդաս, «Մեծն Կոստանդինոսի ազնիւ որդին եւ իրաւասարդ Կոստանդինոս կայսրը Տիրանի թագաւորութեան ամբողջ միջոցին Սիրիա կը գտնուէր» (էջ 112): (Պատմութիւն Հայոց — Քննական Հիմով, Գրեց Յ. Ասատուբան, Դոկտոր Դպրութեանց, Պաշտօնային Այլ, 1947): Զեղինակը ազնիւ Կոստանդինոսի զահալալութեանէն հինգ տարի վերջ Տիրանը Հայաստանի զահը բարձրացած կը համարէ (342 - 350):

(3) Ammianus, XXI, 16, 19:

(4) » » XXI, 16, 4:

(5) » » XXI, 16, 16:

դաքականութիւնը կ'որդեգրէր: Պատշաճ համարեց, կ'ըսէ Սորենացին, «որ բարեբարութիւն ընկելով մեր աշխարհը իր կողմը գրաւե», քանզի հայ զօրքէն կ'ակնածէր, չըլլայ որ անոնք խափանեն իր ձեռնարկելիք գործը⁽⁷⁾:

Բանակցութեան մտաւ Հայաստանի երկու խնամակալ վարիչներու, Անդոզի Սիւնիի և Արշաւիր Կամսարական, և միւս մեծ իշխաններու հետ:

Արշակունիի զահակալ ունենալու մտաւանջութենէն տարուած Հայ իշխաններուն, Շապուհ կ'առաջարկէր զեռաթի Արշակը, կուրացած Տիրան թագաւորի միակ ողջ մնացած որդին, Հայաստան զրկել իր հօրը զահը բաղմիւս, պայմանաւ որ Հայ արքունիքը հրաժարէր վերջին յիսնամեակին այլևս աւանդական դարձած իր Բիւզանդական քաղաքականութիւնէն: Իսկ Շապուհի կողմէ Հայաստանի անկախութիւնը անբռնաբարելի կացուցանելու փոխարէն, Հայերն ալ Պարսիկ թագաւորին պիտի օգնէին երբ երկու կայսրութիւններ պատերազմի մտնէին:

Ուրիշ պայման մ'ալ: Հայաստանի աւրեւելեան բանակը, որ պարսկական սահմանին մօտ կը գտնուի, պէտք է իրեն հրամանատար ունենար Շապուհի աչքին վրստահելի հայ նախարար մը: Ուստի Վահան Ամատունին, որ սպարապետն էր արեւելեան զօրագունդին, իր պաշտօնը յանձնելու էր Վաղինակ Սիւնիի, Շապուհի բարեկամին⁽⁸⁾:

Բանակցութիւնները յաջող ելք ունեցան, և մանկահասակ Արշակ, որպէս Հայաստանի թագաւոր, կը վերագառնար Պարսկաստանէն իր կուրացած հօրը հետ միասին, որ հասկնալի պատճառով գահի իրաւունքէն կը հրաժարէր: Իսկ կայացած համաձայնութիւնը աւելի ևս ամրապնդելու, կամ ըսենք, Շապուհ ցոյց տալու թէ Հայաստանի գէմ իր թշնամական ելոյթը իր յօժար կամքով չէր եղած, այլ ինք խառուեր էր չար մարդոցմէ, քաւութեան նոխալ մը փնտռեց պատժելու: Եւ նոխալը Արապատականի Սաթրապ Վարազն էր, որ Շապուհի հրամանով ձերբակալուելով, մեր-

կացուեցաւ իր պատիւներէն և, ըստ պարսկական սովորութեան, որպէս մահապատիժ մօրթագերծ եղաւ, ու անոր յարգով լեցուած մօրթը, կործեն երեսութեան ապացոյց Շապուհի անկեղծութեան, տեսած ըլլալու էին նաև հայ պատգամաւորները⁽⁹⁾:

Վարազի հայ դաւակիցն ալ, կամ դաւակիցները, ակնկալուած փառքի և ոսկիի տեղ չորցած խոտը ընդունած ըլլալու էին իրենց անկենդան մօրթերուն մէջ:

Այժմ, ահա, հինգ երիտասարդներ աշխարհի ճակատագիրը պիտի ձեւէին: Կոստանդինի երեք որդիները, Շապուհ և Արշակ, Հինգն ալ չափահասութենէ հետու: Մէջերնէն ամենէն տարիքոտն իսկ, Շապուհ, երեսունէն վար, իսկ ամենէն կրտսերները՝ Արշակ, թերևս հազիւ տասնըհինգ տարեկան:

2. ՊԱՐՍԻԿ-ԲԻԻԶԱՆԴԱԿԱՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

Շապուհի այս պատերազմական ելոյթը երկար կը տևէ: Դրեթէ տասներկու տարի:

Նպատակ չունինք, և ոչ ալ յարմար է, այս դրութիւնը ծանրաբեռնել երկարապատում նկարագրութեամբը պատերազմական գործողութիւններու զանդաղ մակընթացութեան: Պաշարուեցին, ճակատամարտներ, յարձակում կամ նահանջ, ընդհատ ընդհատ տեղի կ'ունենան: Այն ճակատամարտները ուր երկու բանակներ կը բախին իրարու, առհասարակ Շապուհ յաղթական դուրս կուգայ⁽¹⁰⁾:

Հակառակ այս յաջողութիւններու սակայն վճռական արդիւնք մը, Շապուհի ակնկալած ֆաթախի յաղթանակը, որ Միջագետքի բախտը արմատապէս փոխէ և Պարսկական գերակշիռ հեղինակութիւնը ամրապէս հաստատէ Մերձասոր Արեւելքի մէջ, ձեռք չբերուեցաւ:

Կրնանք ըսել թէ ասոր պատճառն ալ մէկ քաղաքի ապշեցուցիչ դիմադրութիւնն էր Շապուհի կրկնակի և մէկը միւսէն կատաղի փորձերուն զայն գրաւելու համար:

Եւրոպէ (5)

ՀՐԱՆԴ Ք. ԱՐՄԷՆ

(7) Փաւստոս, Գ. 21:

(10) Ammianus XX, 11: Eutropius X, 10: Socrates, II, 25:

(7) Խորենացի, Գ. 18:

(8) Խորենացի, Գ. 18:

ՍՈՒՐԲ ԱԹՈՌՈՅՍ

ԿԻՒԼՊԵՆԿԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԸ

1948ի Հրէական եւ Արաբական կռիւներու առնէն, Երուսաղէմի Հին Քաղաքը եւ թարկուեցաւ ծանր ուժակոծութեան, եւ եղաւ Ս. Երկրի ամենէն աւելի վնասուող քաղաքներէն մին: Ս. Յակոբեանց Մայրավանքը որ աշխարհագրական դիրքով կը գտնուի Հրէական թաղին կից, ունեցաւ թէ մարդկային եւ թէ նիւթական մեծ վնասներ: Խոշոր ոււմբէ մը կիսովին վնասուեցաւ Ս. Էջմիածնի տանիքը, Պատրիարքարանի եւ Ս. Թարգմանչաց Վարժարանի տանիքները, ինչպէս նաեւ Կիւլպէնկեան Մատենադարանը:

Սուրբ Արթուրոյս Կիւլպէնկեան Մատենադարանը՝ նորոգութեան առաջ:

Մատենադարանին առջևի բակին մէջ երեք մեծկակ ոււմբեր ինկած ըլլալով եւ չորրորդ մըն ալ պատին հանդիպած ըլլալով, երկաթեայ մուտքի դուռը ծակծկուած էր ամբողջովին. արեւելեան կողմի դրան աջ կողմի երկու պատուհանները խորտակուած՝ ու քարաշէն ամուր պատը քանդուած էր. իսկ ֆօնիւնները կոտորտուած, փեղկերը խախտած ու շէնքին բոլոր ապակիները կոտորած էին: Ուրիշ ոււմբ մըն ալ արեւմտեան կող-

մէն ուղղակի պատուհանի երկաթեայ վանդակը խորտակելով՝ ներս մտած ու ջախջախած էր հոն գտնուող բոլոր ապակեայ դարակները եւ ցուցափեղկերը վնասելով անոնց մէջ գտնուող թանկագին առարկաները:

1948 Հոկտ.ի 23ին, տեղեկագրով մը, երջանկայիշատակ Տ. Կիրեղ Ս. Պատրիարք դիմած էր Ս. Աթոռոյս մեծ բարերար Վսեմ. Տիար Գալուստ Կիւլպէնկեանին, տեղեկացնելով ընդհանրապէս Ս. Աթոռին նիւթական վնասները եւ մասնաւորաբար Կիւլպէնկեան Մատենադարանի գեղեցիկ շէնքին վնասները, կցելով բանդուած մասերուն լուսանկարները: 1948էն ի վեր թէեւ մասնակի նորոգութիւններ եղան, այսուհանդերձ հիմնական նորոգութիւն մը չէր եղած, մեր տնտեսական նեղ կացութեան բերումով:

Սուրբ Արտուրս Կիւլպէնկեան Մատենադարանը՝ նորոգութենէն վերջ:

1952ին, Վսեմ. Տիար Գալուստ Կիւլպէնկեանի ներկայացուցիչ Մեծայարգ Տիար Նուպար Էքսէրճեան իր տիկնոջ հետ Քիրքուր եկած էր, բարիւղի բացման արարողութեան մը ներկայացնելու համար Վսեմ. Տիար Գ. Կիւլպէնկեանը, այդ առիթով Նոյեմբեր 21ին այցելեց նաեւ Ս. Աթոռ, յանձնարարութեամբ Վսեմ. Բարերարին մօտէն տեղեկանալու համար մեր վիճակին որուն բարելաւումը տեւական մտահոգութիւններէն մին եղած է Ազգին այս մեծ գաւկին: Արդարեւ Ս. Յակոբեանց Վանքը յընդհանուրն միշտ ալ մեր Բարերարին գուրգուրանքին առարկան եղած է:

Պրն. Էքսէրճեան այցելելով Մատենադարան, վերահասու եղաւ վնասներուն եւ խոստացաւ տեղեկացնել սոյն ցաւառիթ պարագան մեր Բարերարին: Ան 1953 Ապրիլ 20ի իր մէկ նամակով կը տեղեկացնէր թէ Վսեմ. Տիար Գալուստ Կիւլպէնկեան սկզբուն-

քով համաձայն է նորոգութիւններու : Շինութեանց երկու յանձնակատարներու գնահատումով ծախուց ընդհանուր հաշիւը կ'ըլլար Տինար Յորդանանեան 1.550: Պրն. Էքսէրեան 7 Յունուարի նամակով սոյն գումարին մեր տրամադրութեան տակ զրուիլը կը հաղորդէր: Անմիջապէս ձեռնարկուեցաւ տանիքի շինութեան, ապա պատերու եւ փեղկերու նորոգութեանց: Անցեալ տարուայ Մայիսին Կիւլպէնկեան Մատենադարանի շէնքը թէ արտաքնապէս եւ թէ ներքնապէս բոլորովին նոր շէնքի մը կերպարանքը առաւ:

Այս բարեբաւտիկ առիթով, մեր մեծ Բարերարին ուղղուած մեր շնորհակալական եւ երախտագիտական զգացումներուն կը միացնենք նաեւ բոլոր այն երիտասարդ սերունդներուն զգացումները որոնք այս ազգապարծան եւ լոյսի տունէն ներս կը մտնեն հոնկէ առնելու իրենց մտքին հիւթը, շինելու համար իրենց մեղքը, աւելցնելով բան մը ազգային մշակոյթին վրայ:

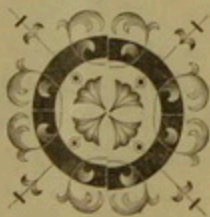
Այս տարի Վսեմ. Բարերարէն, Կիւլպէնկեան Մատենադարանի Տեսչութիւնը ստացած է նաեւ 16 հատոր համայնագիտարանի նոր շարք մը, ինչպէս նաեւ զօրձնական գիտելիքներու 6 հատոր նոր շարք մը:

Վանքին ուրիշ վնասներուն համար մեր մեծ Բարերարը ղրկած էր 700 ոսկիի ուրիշ օժանդակութիւն մը, որով կարելի եղաւ նորոգել ժառանգաւորաց Վարժարանի վնասուած մասերը, ձեմարանի պատուհաններն ու ապակիները, Էջմիածնայ Եկեղեցիին տանիքն ու պատուհանները եւ Պատրիարքարանի մուտքի սրահին տանիքը:

Այս բոլորին համար անգամ մը եւս մեր խորունկ շնորհակալութիւնները Վսեմ. Բարերարին որուն արեւշատութեան համար կ'աղօթենք ու կը կրկնենք «Երանի որ ունիցի յիշատակ ի Սիոն»:

Տեսուչ Ս. Աթոռոյ Կիւլպէնկեան Մատենադարանին

ՀԱՅԿԱԶՈՒՆ ՎՐԴ. ԱՐԲԱՀԱՄԵԱՆ

ՄԱՏԵՆԱԳՐԱԿԱՆ**(ԽԵԻ) ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹԼԿՈՒՐԱՆՅԻ****Ա. ՎԻՊԵՐԳՆԵՐ**

= 3 =

ՎԱՍՆ ՍՈՒՐԲ ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ԳԼԽԱՏՄԱՆ

Ա.

Յորժամ կամէր Հայրըն զըթած զազատութիւն ազգի մարդկան,
նայ առաքեաց ըզԳարբիէլ առ Զաքարիա մեծ քահանայն:

Բ.

Յորժամ ածէր խունկ տաճարին պատիւ ի փառս Աստուածութեան,
յաջմէ տեսաւ ընդ սեղանոյ ըզբոցատիպն աննիւթական:

Գ.

Որ ասէր. Զաքարիա, բեզ աւետիս ծայն խնդութեան,
ծընանի բեզ մեծ զաւակ, քան զմարգարէսն ազնուական:

Դ.

Սպասաւոր անմահ Բանին, անեղ Որդւոյն անհասական,
որ մարմնանայ ի սուրբ Կուսէն, ի փրկութիւն ազգի մարդկան:

Ե.

Կինն ամուլ էր ծերացեալ, այնիւ չեղաւ բանին հաւան,
պապանծեցաւ Զաքարիա, մինչ որ ծնաւ զմաքուր տըղայն:

Զ.

Ապայ Որդի Հօր բընութեան, որ անըսկիզբն եւ անվախճան,
էառ մարմին ի սուրբ Կուսէն, ի փրկութիւն ազգի մարդկան:

Է.

Յորժամ ծընաւ զՏէրն եւ զծառայն, երկինք և երկիր շնորհօք լըցան,
հովիբն եւ մոզքըն շարժեցան, երկիր պազին սուրբ Մընընդեան:

Բնագիր Գ = Զեռ. Ս. Յ. Թ. 615,
թկ. 1592-5, Ժողովածոյ, բոլորգիր, էջ
317, 35 տուն: — Հմմտ. Ե = Զեռ. Ս. Յ.
Թ. 1193, թկ. 1476, Գանձգիրք, բոլորգիր
լաւ, էջ 627, 19 տուն: Ա = Տաղարան.
տպ. 1513, էջ 125, 27 տուն: Զ = Զօպան.
եան Արշակ, Անահիտ, 1931, էջ 3, 35
տուն, վերակազմեալ բնագիր համաձայն
Ա և Գ օրինակներու:

Բ. 2. — Յաջմէ, Ե. ընդ աջմէ, ԱԳ.
Ըզբոցատիպն աննիւթական, Ե. ի բոցա-
տիպն անհիւթական, ԱԳ.

Գ. 1. — Ասէր, Ե. ասէ, ԱԳ. — 2 —
քան զմարգարէսն — սուրբ և մաքուր, Ե:
Դ. — Զունի Ե. — 1 — անեղ — ա-
հեղ, Զ:

Ե. 1. — Ծերացեալ — ծեր հասակ,
Ե. չեղաւ — չեկաց, Ե. — 2 — մինչ որ
— մինչև, Ե:

Զ. — Զունի Ե. — 1 — անվախճան,
Զ. անվաղճան, Գ. անվաղջան, Ա:

Է. — Զունի Ե. — 1 — լըցվան, Ա:
— 2 — մոզքըն, Զ. մոզն, ԱԳ. — եր-
կրպագեն, Ա. երկըրպագեն, ԳԶ:

Ը.

Յորժամ մեծցաւ սուրբն Յովանէս, լերինքն արար իւր բնակարան,
 եւ ճաշակէր մարախ եւ մեղր, ըստեւ ուղտոյ իւր ծածկարան:

Թ.

Ի մարմնի էր անմարմին, վարք եւ ճգունք հրեշտակական,
 Քարոզէր մկրտութիւն, ապաշխարել տայր պատուիրան:

Ժ.

Մըկըրտեաց ըզԲանն Աստուած, եւ ի վերուստ լըւաւ նա ձայն,
 Սուրբ Հոգին աղանակերպ գայր իջանէր ի Յորդանան:

ԺԱ.

Վրկայեաց անմահ Բանին, մատամբն եցոյց ժողովրդեան,
 Սայ է Քրիստոս գառն Աստուծոյ, բառնայ ըզմեղսն զամենայն:

ԺԲ.

Ով հաւատայ ւ Որդի ասէ, նայ մրտանէ ի դատաստան,
 Որ ուրանայ՝ դատապարտի, ի հուրն անշէջ եւ անվախճան:

Լ.

ԺԳ.

ՁՀերովդէս յանդիմանեաց, եւ զըլոր ազգն Հրէական,
 Ասաց արէնք չէ բեզ առնուլ ըզկին եղբաւր քո, իժ գազան:

ԺԴ.

Ոխացաւ ընդ Յովաննու, տարաւ ի բանտն ի յարգելան,
 Աւր մի պատիւ տայր իշխանաց, յաւր ծնընդեան իւր կորըստեան:

ԺԵ.

Անըզգամ կինըն լըսեց, զդուստրն լինեց դիւաց դարան,
 Ձծամն եւ զվարսերըն յաւրինեց, կամարածեւ զարմանական:

ԺԶ.

Ձաչքն եւ զուններն թըխացոյց, զերեսն աւծեց դեղ դիւական,
 Բոլոր ըզանծըն զարդարեց, շինեաց դիւաց նոխ ճեմարան:

ԺԷ.

Ասաց, զընայ եւ անդ խաղայ, հանց որ ժողովըն հիանան,
 Խնդրէ զզլուխըն զՅովաննու, յորժամ պարգեւ ք բեզ խոստանան:

Ը. 1. — երբ մեծացաւ և զարգացաւ,
 զլերինս ... Եւ — 2 — և ճաշակէր — կե-
 րակրէր, Եւ. ըստեւ ուղտոյ իւր, Եւ. խաթ
 ուղտու էր, ԱԳ:

Թ. 1. — ... ճգնողք, Գւ — 2 — Քա-
 րոզել, Եւ:

Ժ. 1. — Լըւաւ նա ձայն, Եւ. աղաւ-
 նածայն, Ա. աղուվանածայն, Գւ — 2 —
 գայր իջանէր ի Յորդանան, Եւ. տեսաւ որ
 էջ ի [Յ]որդանան, ԱԳ:

ԺԱ. — Ձուցի Եւ:

ԺԲ. — Ձուցի Եւ — 2 — անվախճան,

2. անվաղճան, Գ. անվաղջան, Ա:

ԺԳ. 1. — ... բոլոր ըզգասըս չհեա-

կան, Եւ. Հրէաստան, ԱԳ: — 2 — ... ըզ-
 կին եզբաւր քո իժ գազան (= Եւ. ք. 2).
 զեզբորըզ կինն իժ ու գազան, ԱԳ:

ԺԴ. 1. — Յովանէս, Ա. Ի յարգե-
 լան, Եւ. արգելական, ԱԳ: — 2 — ...
 յաւր ծնընդեան իւր կորըստեան (= Եւ. ք.
 2). Իւր ծնընդեան որ կորըստեան, ԱԳ:

ԺԵ. 1. — շինեաց, Եւ — 2 = Եւ. ժ,
 2. Ձուցի ԱԳ:

ԺԶ. 1. — Ձաչքն և զունկըն թըխե-
 ցոյց, յերեսն ... Եւ — 2 = Եւ, ժա, 2,
 Ձուցի ԱԳ:

ԺԷ. 1. — և անդ — անդըր, Եւ — 2
 — Խընդրեայ, Եւ. Խոստանայ, Գ:

ԺԸ.

Դրնաց մըտաւ պիղծն ի ժողովն, հոն որ իշխանքն կուտնցան,
Զվիզրն կեռեց քան զքարրի աւծ, զմէջքն ոլորեց քան զաղեղան:

ԺԹ.

Աչօք և ունօք խնճով նայէր, բազուկ ծըզէր քան զուռ ցօնան,
Զոտրն առնալ մանիւ ճնմէր, ի լեզեհոն զօրքն ի նըման:

Ի.

Յիմարեցոյց ըզթագաւորն, շարժեաց ի յախտ պոռնըկութեան,
Ասաց երդմամբ. Խնդրէ, աղջիկ, յինէն պարգեւ ք որ բեզի տամ:

ԻԱ.

Խնդրեաց ըզգլուխըն զՅովանու, աստուածարեալ եւ սրբազան,
Յոյժ տրտմեցաւ, ոչ կարէր տալ, բայց նայ ետուր վասն երդման:

ԻԲ.

Առաքեաց արքայն դահիճ, եւ նայ զընաց յոյժ լալական,
Դողալով եմուտ ի բանտն, եւ վայ կանչէր հազար բերան:

ԻԳ.

Ի՞նչ լինիմ ողորմելիս, ես մոլորեալս ընդ որ զընամ.
Մինչեւ յաւժար սուրբն Յովաննէս իւր սպանելոյն ետուր հրաման:

ԻԴ.

Դողալով երկիւղալից եհատ ըզգլուխն յոյժ խղճական,
Տարաւ ետուր յաղջիկըն պիղծ, եւ նայ ի մայրն ամբարտաւան:

ԻԵ.

Աշակերտքն լըսեցին, զմարմինն եղին ի գերեզման,
Հոգին զընաց առ մարգարէքն, ասաց. Կու գայ անմահ արքայն.

ԻԶ.

Դայ եւ զամէնքս ազատ առնէ ի գրժոխոցն անդնդական,
Տանի ի դասն ի հրեշտակաց, ուրախութիւն եւ անվախճան:

ԻԷ.

Վաղվնէն այն պիղծ աղջիկն զիր գործ չարիքն ի պաղն եհան,
Պաղըն երաց ըզիր բերանն, մէկ շուն մարմին երկու եղան:

ԺԸ-ԺԹ. — Դրնաց խաղաց աղջիկըն պիղծ, հանց որ ժողովքըն հաւնեցան, խընջէր աչաւք առնէր յունով ի լեզէոն զարքն ի նըման (= Ե, ժզ):

Ի. — Զարքայն շարժեաց յախտ ցանկութեան, այն մարմնաւոր պիղծ սատանայն, ասաց խընդրեայ յինէն աղջիկ, թէ ինչ պարգեւ քեզ խոստանամ (= Ե, ժզ): — 1 — յախտ, ազատ ԱԳ. ախտ, Զ:

ԻԱ-ԻԲ. — Խնդրեաց ըզգլուխըն Յովաննու, հասոյց նըմա աւր կատարման, եւ առաքեաց արքայն զահիճ, բայց նայ զընաց յոյժ լալական (= Ե, ժե):

ԻԳ. 1. — Զունի Ե: — 2 — Զունի Գ: —

Ապա յաւժար սուրբն Յովաննէս իւր սպանելոյն ետ հրաման, Ե:

ԻԴ. 1. — Երեստ վախելով երկիւղալից կըտրեաց ըզգլուխըն պատուական, տարեալ երեստ աղջիկըն պիղծ յանժեալ մայրն ամբարտաւան (= Ե, ժզ, 2 — ժե, 1): — 2 — յաղջիկըն, Զ. աղջիկըն, ԱԳ:

ԻԶ. 2. — անվախճան, Զ. անվաղճան, Գ. անվաղջան, Ա:

ԻԷ. 1. — Վաղիւն այլ գայ այն պիղծ ու չարն, իւր գործքըն չար ի յինքն եհան, Ե (ժը, 1): — 2 — Պաղն ըզգլուխըն կըտրեաց, մարմինն իջաւ ի կեր ձըկան, Ե

ԻԸ.

Լաշըն զընաց ի կեր ծըկանցն, զլուխըն մընաց սառցին բերանն,
Վասըն պատճառ մաւրըն սման, որ ցաւագնի խիստ զանա(յ)զան:

ԻԹ.

Բերին դըրին ի սկըտեղին, տարան ի մաւրն աղերս նըման,
Մայրըն տեսաւ, յոյժ ճիչ եբարծ, ի վեր հայնաց դէմ ի Աստուած:

Լ.

Ըսկըսաւ եւ ծուռ խաւսեց, սուրբ Յովաննու շատ հայհոյեց,
Խելըն զընաց, աչքըն շըլեց, գոյն (յ)երեսացն կապուտ դարծոյց:

ԼԱ.

Ձեռքըն եւ ոտքըն կապեցաւ, ի յառիքէն քար մի անկաւ,
Ի վերայ գլխ(ւ)ոյն անկ[ե]ալ քարդաւ, որպէս պիղծ շուն սատակեցաւ:

ԼԲ.

Մառայըն առեալ ի սուրբ զլուխըն, տարեալ եղին ի պատուհանն,
Թէ աշակերտք եկեալ տացեն գին եւ կաշառ ի սուրբ գլխանն:

ԼԴ.

Ի պատուհան եկաւ պղծ(ւ)ոյն, տունն փըլաւ մարմնոյն վերայ,
Որպէս կորեաւ դեւ լկտին, գերեզմանի չեղ[եւ] արժան ?]:

ԼԵ.

Շատ ժամանակ եկաց անտի, մինչեւ եկեալ երկու արեղայն,
Եկին զըտին ի սուրբ զըլուխն, առեալ շալակ ճանպարհ ելան:

ԼՆ.

Ի բրտին հանդիպեցան, վաճառեցին գուհարըն այն,
Բըրուտն առեալ տա[րա]ւ իւր տունն, նըշան արար խաչանըման:

ԼԶ.

Ես Յովանէս Թուրկուրանցի կարճ համառատ ասցի զայս բան,
Տէրըն տայ ձեզ խաղաղութիւն, պահէ անփորձ եւ անասան:

(2)

Ն. ԵՊՍ. ԾՈՎԱԿԱՆ

(ժբ, 2): Զլուխըն կտրեց ի վերայ պաղին,
մարմին իջաւ ի կեր ձկան, Ա:

ԻԸ-ԼԵ. — Այս ութ տունեքը կը գտնուին
միայն Գ օրինակին մէջ:

ԻԹ. 1. — սկտեղին, 2. սկտերին, Գ:

ԼԱ. 1. — ի յառիքէն, 2. ի յառեգէն, Գ:

ԼԲ. 2. — տային, 2:

ԼԶ. 1. — Տէր Յովաննէս Թըլկուրան-
ցին փոքր ի շատէ ասաց զայս բան, Ե (ժբ,
1): — 2 — անփորձ — ամբողջ, Ե:

Ս. ՅԱԿՈԲԻ ՆԵՐՍԷՆ

Հ Ե Ռ Ա Գ Ի Ր Ն Ե Ր

Երևադեմ, 31 Դեկտեմբեր 1954

Նորին Գերաւորհուրին

Վահան Արեւադ. Կոստանեան

Էջմիածին

Ձերդ Գերաւորհուրեան եւ Գերազոյն
Հոգեւոր Խորհուրդի անդամներուն կը ներ-
կայացնենք մեր շնորհաւորութիւնները Նոր
Տարւոյ եւ Ս. Ծննդեան առթիւ եւ կ'աղո-
րենք մեր եկեղեցւոյ պայծառութեան:

ԵՂԻՇԷ ԱՐՔԵՊՍ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ
Պատր. Տեղապան Ս. Երևադեմի

Երևան, 5 Յունուար 1955

Նորին Ամենապատուութիւն

Եղիշե Արեւադ. Տէրտեան

Երևադեմ

Կը մաղթենք Ձերդ Ամենապատուութեան,
Միաբանութեան եւ հաւատացեալներուն եւ-
ջանիկ Նոր Տարի եւ Ս. Ծնունդ: Գերազոյն
Հոգեւոր Խորհուրդը կ'աղօրէ Միաձայնեջ
Մայր Տանարին մէջ աշխարհի խաղաղու-
թեան համար, նաեւ համայն մարդկութեան
բարօրութեան եւ եւջանկութեան: Թող Բեր-
դենեմի աստղը առաջնորդէ բոլորին դեպի
փափաքուած խաղաղութիւնը: Կ'աղօրենք Ս.
Էջմիածնայ Մայր Աթոռոյ յարատեւութեան
եւ կայունութեան համար:

ԴԵՐԱԳՈՅՆ ՀՈԳԵԻՈՐ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Երևադեմ, 31 Դեկտեմբեր 1954

Նորին Վսեմութիւն

Դաւուս Կիւլպենկեան

Լիպզոն

Ձերդ Վսեմութեան կը ներկայացնենք
մեր արտաբերական մաղթանքները Նոր Տարւոյ
եւ Ս. Ծննդեան առթիւ: Կ'աղօրենք որ Տէր
պարգեւէ Ձեզ եւ Ձեր բնականաց երկար եւ
երջանիկ տարիներ:

ԵՂԻՇԷ ԱՐՔԵՊՍ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ
Պատր. Տեղապան Ս. Երևադեմի

Նորին Ամենապատուութիւն

Եղիշե Արեւադ. Տէրտեան

Երևադեմ

Տիար Դաւուս Կիւլպենկեան իր ջերմ
շնորհակալութիւնները կը յայտնէ Ձեր ազնիւ
մաղթանքներուն եւ աղօրքներուն համար եւ
կը փոխադարձէ զանոնք:

ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Ե Կ Ե Ղ Ե Յ Ա Կ Ա Ն Ք - Բ Ե Մ Ա Կ Ա Ն Ք

● Կիր. 2 Յուն. — Ս. Պատարագը մատու-
ցուեցաւ ի Ս. Հրեշտակապետ. Պատարագեց Հոգ.
Տ. Ջաւէն Վրդ. Զինչինեան եւ քարոզեց, բնա-
րան ունենալով «Յաշխարհի աստ Նեղութիւն ու-
նիցիք, այլ քաջալիքեցարժէք՝ դի ես յաղթեցի
աշխարհի» (Յովն. ԺԶ. 33):

● Դշ. 5 Յուն. — Ս. Ծննդեան տօնը կանխող
Աւագ Տօներու առաջինին — Ս. Դաւթի մարգա-
րէին եւ Յակոբայ Տեառնեղբոր — Նախատեսակը
պաշտուեցաւ Ս. Յակոբեանց Տանարին մէջ մեծ
շուքով: Հանդիսապետն էր Ամեն. Տեղապան Ս.
Հայրը: Նախատեսակէն ետք, Միաբանութիւնը
«Օրհնեցէք զՏէր» Ս. Աթոռոյ շարականի երգեցու-
ղութեամբ բարձրացաւ Պատրիարքարան:

● Եշ. 6 Յուն. — Տօն Ս. Դաւթի մարգարէին եւ
Յակոբայ Տեառնեղբոր (Տօն Առաք. Ս. Աթոռոյն Երու-
սաղեմի): Առաւտեան ժամերգութենէն ետք,
օրուան հանդիսաւոր Ս. Պատարագը մատուցուե-
ցաւ Մայր Տանարի Աւագ Սեղանին — Տեառնեղ-
բոր զերեզմանին — վրայ: Պատարագեց եւ քա-
րոզեց Դեր. Տ. Նորայր Եպս. Պողարեան, բնա-
րան ունենալով Հին Կտակարանէն Դաւթի մար-
գարէի մէկ խօսքը «Փոքր էի ես յեղբարց իմոց
եւ արած էի զխաշինա հօր իմոյ»: Դաւթի թէն
ամենափոքրն էր իր եղբայրներուն մէջ եւ հօ-
վիւ էր ոչխարներու, սակայն Տէրը իր բնութեալ
ժողովուրդին հովիւ կարգեց զայն: Մենք ես
փոքրաթիւ ժողովուրդ մըն ենք, սակայն այդ չի
նշանակէր թէ անտեսուած ենք Տիրոջմէ եւ կամ
անարժէք: Ապա, օրուան տօնին առթիւ բարե-
մաղթութիւններ քրտա Ս. Աթոռոյ պայծառու-
թեան եւ Ն. Ամեն. Տեղապան Ս. Հօր արեւշատու-
թեան համար: Քարոզէն ետք, Ամեն. Տեղապան
Ս. Հօր Նախագահութեամբ, կատարուեցաւ տարե-
կան հանդիսաւոր հոգեհանգստեան կարգը, Ս. Ա-
թոռոյ հանգուցեալ Պատրիարքներու հոգիներուն
ի հանդիսով:

● Ուր. 7 Յուն. — Ս. Առեփանոսի Նախա-
տեսակը մեծ հանդիսաւորութեամբ պաշտուեցաւ
Մայր Տանարին մէջ, Հանդիսապետն էր Ամեն.
Տեղապան Ս. Հայրը:

● Եր. 8 Յուն. — Տօն Ս. Ասեմյանցի նախա-
վելային: Ըստ սովորութեան, առաւօտեան ժամեր.
գութեան ընթացքին տեղի ունեցան Սարկաւա-
զաց և Ուրարայրաց մասնաւոր հանդիսութիւնը:
Ամենք՝ թիւով 8՝ առաջնորդութեամբ Լոգ. Տ. Տ.
Զաւէն և Վարուսան Վարդապետներու, մարգար-
տազարդ թագերով և արծաթագամ շապիկներով
զգեստաւորուած կատարեցին Փառք Ի բար.
ձուռնակն մինչև առաւօտեան ժամերգութեան
աւարտը կատարուող արարողութիւնները: Հան-
դիսութեան նախագահեց Ամեն. Տեղապահ Սրբա-
ղանը: Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ Մայր Տա-
նարի աւանդատուն — Ս. Ստեփանոս մատրան
Աւագ Սեղանին վրայ: Ժամարարն էր Լոգ. Տ.
Հայկազուն Վրդ. Արքահամեան:

● Կիր. 9 Յուն. — Ս. Պատարագը մատու-
ցուեցաւ Ի Ս. Բարութիւն, Բ. Գողգոթայի վեր-
նամատրան մէջ: Ժամարարն էր Լոգ. Տ. Գարգե
Վրդ. Վրթանէսեան: Ս. Թ. Վարժարանի նախա-
կրթարանի և երկրորդական բաժնի ուսանողու-
թիւներ ստացաւ Ս. Հաղորդութիւն:

— Դիմաւոր առաքելոց՝ Պետրոսի և Պողոսի
նախատեսակը պաշտուեցաւ Մայր Տաճարին մէջ
մեծ հանդիսաւորութեամբ: Հանդիսաւորութեան էր
Գեր. Տ. Սուրէն Եղօ. Քէմանեան:

● Բշ. 10 Յուն. — Տօն Ս. Աւանդեցն Պետրոսի
և Պողոսի: Առաւօտեան ժամերգութեանը ետք,
Ս. Բակորեանց Մայր Տաճարի Ս. Պետրոսի վեր-
նամատրան մէջ մատուցուեցաւ Ս. Պատարագ,
Ժամարարն էր Լոգ. Տ. Վաղգէ Արդ. Գպրելեան:
Ս. Թ. Մանկապարտէզի երկսեռ աշակերտութիւնն
ու ուսուցչական կազմը ստացան Ս. Հաղորդու-
թիւն:

— Որդաց Որոտման, Բակորայ և Զովհաննոս
նախատեսակը պաշտուեցաւ Մայր Տաճարին մէջ
մեծ մայելուչ հանդիսաւորութեամբ: Նախագա-
հութեամբ Ամեն. Տեղապահ Ս. Լօր: Նախատես-
կէն ետք, Միաբանութիւնը ընդ էն յէութեան
շարականի երկեցողութեամբ բարձրացաւ Պատ-
րիարարան:

● Դշ. 11 Յուն. — Տօն Ս. Որդացն Որոտման,
Բակորայ Դիւղիւր աւանդեցն և Զովհաննոս
աւանդեցն: Առաւօտեան ժամերգութեանը ետք, Ամեն. Տե-
ղապահ Ս. Հայրը մատուց օրուան հանդիսաւոր
Ս. Պատարագը Ս. Դիւղիւրի մատրան մէջ և ապա
նախագահեց երրորդած մեծանդէս թափօրին
Մայր Տաճարին մէջ, յորմենեակ Միաբանութիւնը
ընդ էն յէութեան՝ շարականի երկեցողութեամբ
բարձրացաւ Պատրիարարան, ուր Տեղապահ Ս.
Հայրը օրհնուած նշխարներ բաշխեց բոլորին,
փակելով Աւագ Տօներու շարքը:

● Ուր. 14 Յուն. — Ամանորի առթիւ, Մայր
Տաճարին մէջ պատարագեց, ըստ սովորութեան,
Ժամօրհնող Լոգ. Տ. Գարգե Վրդ. Վրթանէսեան,
Բարողեց Լոգ. Տ. Հայկազուն Վրդ. Արքահամեան,
ընարան ունենալով Միկտութեան Մաշտոցէն
«Նոր Իսրայէլ կոչեցար...», շնչտելով Ամանորին
առաւելապէս հաշուեյարգարի օր մը ըլլալու
հանգամանքը: Ս. Պատարագէն ետք, Միաբանու-

թիւներ «Օրհնեցէք զՏէր» շարականի երկեցողու-
թեամբ բարձրացաւ Պատրիարարան: Ուր Լոգ.
Տ. Հայկազուն Վրդ. Ի զիմաց Միաբանութեան,
աւուր պատշաճի խօսքեր ուղղեց Ամեն. Տեղա-
պահ Սրբապետին: Նոյն սիրայիւր զգացմամբ ու-
ղերձ մը կարգաց Բար. Տիր. Գրիգոր Սրկ. Սահակ-
եան Ի զիմաց Ժառ. Վարժ. և Ընծայարանի ու-
սանողութեան, իսկ Սրբոց Թարգմանչաց Ման-
կապարտէղէն փոքրիկ մը Ի զիմաց Ս. Թարգման-
չաց Վարժարանի ուսանողութեան: Հուսկ ապա
խօսք առաւ Տեղապահ Ս. Հայրը, որ փոխադարձ
շնորհաւորական խօսքերէ ետք ըսաւ թէ անցնող
տարին թէև չիբրկանացուց մեր իւր վրայ դրած
յոյսերը, սակայն պէտք է զաղքիլ յուսուիլ բա-
րին գալիք բոլոր տարիներէն: Մեր յուսիսը բը-
լալը պէտք է մէջ գնող յաւանքութեան: Ապա
ներկաները մատուցան Տեղապահ Ս. Լօր աջնամ-
բոյրի և ստացան մէկական նարինջ:

● Կիր. 16 Յուն. — Ս. Պատարագը մատու-
ցուեցաւ Ի Ս. Հրեշտակապետ: Պատարագեց և
քարոզեց Լոգ. Տ. Զաւէն Վրդ. Զինչինեան, կոչ
ուղղելով ներկաներուն հոգեպէս պատրաստուիլ
տօնելու համար մեր Փրկչին հրաշափառ մնունքը:

● Դշ. 18 Յուն. — Ծնողայոց Ս. Ծննդեան:
Առաւօտեան ժամը 11ին, Ամեն. Տեղապահ Ս. Լօր
զիմաւորութեամբ, Միաբանութիւնը մայրա-
վանքի դռնէն ինքնաշարժերու մէջ տեղաւոր-
ուած մեկնեցաւ զէպի Քիթլեմէմ, ուր հասաւ
կէսօրուան մօտ ու Ս. Ծննդեան վանքի հանդի-
պակաց հրապարակին մէջ զիմաւորութեան տեղ-
ւոյն կատարական կազմէն: Զանգերու զօղան-
ջին ու Ժողովուրդի բազմութեան ընդմէջէն թա-
փօրը յառաջացաւ զէպի տաճարի գալիքը: Դպրե-
ները խորհուրդ մեծ շարականը կարգաւորով ա-
ռաջնորդեցին Միաբանութիւնը զէպի վանք, ուր
զիմաւորութեան եկողներ հիւրասիրուեցան:

— Ժամը 2.30ին, Տեղապահ Ս. Լօր զիմաւո-
րութեամբ Միաբանութիւնը «Նշաւափառ»ի կար-
գով մուտք գործեց Ս. Ծննդեան տաճարը և ուղ-
ղութեան զէպի Ս. Այրը, որուն ուխտէն ետք,
տաճարի մեր բաժնին մէջ կատարուեցաւ ճրա-
դալոյցի արարողութիւն ու մատուցուեցաւ Ս.
Պատարագ: Ժամարարն էր Անթիմիա Միաբան-
ներէն Լոգ. Տ. Զաւէն Արդ. Արզումանեան: Ապա
Տեղապահ Սրբապետը նախագահեց Ս. Ծննդեան
նախատեսակին, որմէ ետք խորհուրդ մեծ իւր
գեցողութեամբ թափօրը բարձրացաւ մեր վանքը
և Աւետարանի ընթերցումէն և «Փառք Ի բար-
ձունքի երկեցողութեանը ետք ամէնքը նստան
Ս. Ծննդեան աւանդական հաշուեյարգին:

— Գիշերուան ժամը 10ին, խորհրդաւոր ու
զուարթագին նշնիլ կը սկսին տաճարին հայկա-
կան դանգերը ու շատ շնչեղ, Գեր. Տ. Զարեհ
Սրբապետի գլխաւորութեամբ կը սկսի զիմաւոր
ժամերգութիւնը մեղապատկան բաժնին մէջ:

● Դշ. 19 Յուն. — ԵՆՈՒՆԻԿ ԵՆ ԱՍՏՈՒԱՅԱՆ-
ՅԱՍՏՆՈՒԹԻՒՆ: Կէս գիշերին, Միաբանութիւնն ու
ներկայ հաւատացեալներ իջան Սուրբ Ծննդեան
Այրը, ուր կատարուած արարողութիւններէն
մաս մը ձայնափառուեցաւ Բորգանանի Ռատիօ

կայանէն ի Կիւսուս աշխարհի: Կարգացուեցաւ Ս. Ծննդեան Աւետարանը, երգուեցաւ Փառք ի բարձունսդ: Գեր. Տ. Զարեհ Եպս., ի դիմաց Տեղապահ Սրբազանին, տուաւ հանուար հայտնութեան ուղղութեամբ Ս. Ծննդեան պատգամը: Ասկէ անդին մատուցուեցան զոյգ Ս. Պատարագներ: Առաջինը մատուցեց Զոգ. Տ. Պարգե Կրդ. Վրթանէսեան, իսկ երկրորդը Գեր. Տ. Զարեհ Ս. Եպս. Փայասեան: Կատարուեցաւ նաեւ «Ջորճնէք», որու ընթացքին քարոզեց ճանդի-ապետ Գեր. Տ. Զարեհ Սրբազան: Երեկաներէն շատեր Ս. Պատարագի ընթացքին Հաղորդուեցան: Արարողութիւնները աւարտեցան արեւածագին Ս. Ծննդեան հայաւիանքին մէջ կատարուած աւետարանի ընթերցումով:

— Աւանդական նախաճաշէն ետք, Գեր. Տ. Զարեհ Սրբազանի գլխաւորութեամբ, Միաբանութիւնը ինքնաշարժեբով ճամբայ ելաւ դէպի Երուսաղէմ, հասաւ ժամը 9ին ու բարձրացաւ Պատրիարքարանի լուսադարձած դահլիճը ուր Գեր. Տ. Զարեհ Եպս. Տեղապահ Սրբազանին ուղղութեամբ շնորհաւորական խօսքերէն ետք մագիթեց որ Մարգարեայ Տէրը խաղաղութիւն պարգեւէ Սուրբ Երկրին:

— Կէսօրէ ետք Մայր Տաճարին մէջ պաշտուեցաւ Ս. Ծննդեան տօնին յաջորդող Տօրերուն յատուկ նախատօնակի առաջին հանդիսութիւնը՝ որուն կը նախագահէր Գեր. Տ. Զարեհ Սրբազան:

● Եւ. 20 Յուն. — Յիւսուսի մեղեղաց: Ս. Պատարագը Մայր Տաճարին մէջ մատուցեց ըստ սովորութեան Աւագ Թարգման Զոգ. Տ. Հայրիկ Կրդ. Արանեան:

● Կիր. 23 Յուն. — Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ ի Ս. Եփեսոսի, Բ. Գողգոթայի վերնամատրան մէջ: Ժամարարն էր Զոգ. Տ. Զաւեն Կրդ. Զինչինեան:

● Դշ. 25 Յուն. — Մայր Տաճարին մէջ պաշտուած Անուանակոչութեան նախատօնակին՝ նախագահեց Գեր. Տ. Զարեհ Եպս. Փայասեան:

● Դշ. 26 Յուն. — Անուանակոչութիւն: Առաւօտեան ժամերգութենէն ետք, Գեր. Տ. Զարեհ Սրբազանի գլխաւորութեամբ, Միաբանութիւնը «Հրաշափառ»-ով մուտք գործեց Ս. Եփեսոսի Տաճար, ուր Քրիստոսի Սուրբ Գերեզմանին վրայ օրուան հանդիսաւոր Ս. Պատարագը մատուցեց և քարոզեց Գեր. Հանդիսապետ Սրբազանը, ծանրանալով ամուլ բառին վրայ: Մեր անհատական անուններէն անկախ և բարձր ունինք Քրիստոնէայ և Հայ հաւաքական անունները, որոնց հաւատարմով պարտինք մեզ ի դին ամէն զօնողութեան: Ս. Պատարագի երգեցողութիւնները կատարուեցան բազմաձայն, զեկաւարտութեամբ Ս. Աթոռոյս ժառանգաւորաց Վարժարանի ձայնադրութեան ուսուցչին, Տիար Սահակ Գալայեանի: Ս. Գերեզմանին շրջափակը լեցուցած էր ժողովուրդի ստուար բազմութիւն և Ս. Թ. Վարժարանի բոլանդակ աշակերտութիւնը: Տիրող երաշխութեան պատճառաւ, «Տէր ողորմեայ»-ի ատեն խնդրուեցաւ ներկաներէն աղօթել որ Տէրը իր բարեբար անձրեւներով ոռոգէ Ս. Երկիրը, Ս. Պատարագի

ընթացքին, ժառ. Վարժարանի սաները ստացան Ս. Հաղորդութիւն: Արարողութիւնները վաղուեցան տաճարի մեր տեսչարանին մէջ: Վերադարձին, Հայոց Թագի մուտքէն մինչև մայրաւանք, Թագաւոր յառաջացաւ երգելով «Ես ի լուսոյ» շարականը ու բարձրացաւ Պատրիարքարան, ուր Գեր. Տ. Սուրեն Եպս. Քէմանեան նախագահեց «Տեօրնէք»-ի արարողութեան: Գեր. Տ. Տ. Զարեհ, Սուրեն և Նորայր Եպիսկոպոսներ օրնեցին Ս. Աթոռոյ հացը, աղը, ձէթը և բոլոր բարիքները: Նոյնը կրկնուեցաւ նաև սեղանատան, մատանին, փռանին և խոհանոցին մէջ: Օրհնուեցաւ նաև աւանդական հերթայի հացը:

— Մայր Տաճարին մէջ պաշտուած Յովհաննու Մկրտչի հանդիսաւոր նախատօնակին նախագահեց Գեր. Տ. Նորայր Եպս. Պողոսեան:

● Եւ. 27 Յուն. — Ծնունդ Յովն. Կարապետի: Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ Մայր Տաճարի Աւագ Թորանի աշակոյման Ս. Կարապետի խորանին վրայ: Ժամարարն էր Զոգ. Տ. Վարուժան Կրդ. Գապարանեան:

● Կիր. 30 Յուն. — Ս. Պատարագը մատուցուեցաւ Ս. Եփեսոսի Տաճարի Աւագ Թորանին վրայ: Ժամարարն էր Զոգ. Տ. Հայկազուն Կրդ. Արրանեան:

Պ Ա Շ Տ Օ Ն Ա Կ Ա Ն Բ

● Եւ. 30 Դեկտ. — Երեկոյեան, Ֆրանչիսկեաններու վանքին մէջ տրուած շարժապատկերի երեք ներկայացումներու, «Ծնունդը Բեթլեհէմի մէջ», «Զարարանաց ձիթնիները» և «Ծովի մականեան վար հովիտը» նիւթերուն շուրջ ներկայ գտնուեցան Բար. Յովսէփ Սրկ. Մամուր և Տիար Կարպոս Հինգիլեան:

● Կիր. 2 Յուն. — Կէսօրէ ետք, տեղւոյ St. Anne-ի սրահներուն մէջ, Ֆրանսական Ընդհ. Հիւպատոսի և Տիկին de Salhiere-ի մեկնման առթիւ տրուած ընդունելութեան ներկայ գտնուեցան Զոգ. Տ. Հայրիկ Կրդ. Արանեան և Տիար Կարպոս Հինգիլեան:

● Դշ. 5 Յուն. — Կէսօրէ ետք, Պէյրուսէն Ս. Աթոռ ժամանեց յայտնի ուսումնապետ Տիար Բիւզանդ Եղիանեան և մեկնեցաւ յաջորդ օրը:

● Եր. 8 Յուն. — Օրթոտոքներու Ծննդեան տօնին առթիւ, առաւօտեան ժամը 10ին, Ամեն. Տեղապահ Ս. Հայրը, ընկերակցութեամբ Գեր. Եպիսկոպոսներու և Զոգ. Հայրերու, շնորհաւորական այցելութիւն տուաւ Յունաց Պատրիարքարանին, իսկ Զոգ. Տ. Պարգե Կրդ. Վրթանէսեան: Ընկերակցութեամբ մի քանի Զոգ. Հայրերու, այցելեց Ղպտոց Եպս. և, Ասորոց Մեծաւորին և Հապէշաց Եպս. ին:

● Ուր. 14 Յուն. — Նոր Տարւոյ առթիւ, Ս. Պատարագէն ետք Պատրիարքարան շնորհաւորական այցի եկան Յորդանանի Արտաքին Գործոց Նախարարը, Ամերիկեան Ընդհ. Հիւպատոսը և այլ ականաւոր անձնաւորութիւններ:

● Եր. 15 Յուն. — Կէսօրէ առաջ, Պետական Ծառի Տօնին առթիւ, Հարամ էլ-Շէրիֆի մէջ, Քաղաքիս Կառավարչին կողմէ տրուած հանդիսութեան ներկայ գտնուեցաւ Ամեն. Տեղապան Սրբազանը, ընկերակցութեամբ Հոգ. Տ. Հայկազուն Վրդ. Արքայանանի եւ Տիար Կ. Հինգիսանի:

— Կէսօրէ ետք, օդային զծով քաղաք ժամանեց Գեր. Տ. Ռուբէն Արքեպս. Մանասեան, որ երկու ամիսներէ ի վեր կը գտնուէր Պաղատա: Գեր. Սրբազանին զիմաւորելու զացած էր Հոգ. Տ. Զաւէն Վրդ. Զինչիսեան:

— Նոյն ատեն, օդային զծով Ս. Աթոռ ժամանեց Հոգ. Տ. Հայկաստեղ Վրդ. Պայրամեան, որ երեք ամիսներէ ի վեր արձակուրդով կը գտնուէր Եղիպատա:

— Երեկոյեան, զամաքի ճամբով Ս. Աթոռ ժամանեց Բերիոյ թեմի Առաջնորդ Գեր. Տ. Զարեհ Եպս. Փայասեան: Իրեն կ'ընկերանար Անթիլիասի Նորինձայ Միաբաններէն Հոգ. Տ. Զաւէն Արդ. Արքունիանան: Վերադարձան Եր. 29 Յունուարի առաւտուն: Գեր. Տ. Զարեհ Եպս ի հետ լիբանան մեկնեցաւ Նաե Ս. Աթոռոյն Պատրիարքական Տեղապան Ամեն. Ս. Հայրը Գեր. Սրբազանը յատկապէս եկած էր Ս. Ծննդեան տօնին առթիւ:

● Ել. 20 Յուն. — Ս. Ծննդեան տօնին առթիւ, առաւտեան ժամը 9.30էն սկսեալ, Պատրիարքարան շնորհաւորական այցի եկան յաջորդաբար Յունաց Պատր. Փոխանորդը, Յրանչիկեանց Կիւսթոսը եւ Լատինաց Պատրիարքը իրենց Միաբանութեամբ, Պապական Նուիրակը իր հետեւորդներով, Ղպտոց եւ Ասորաց Հոգ. Տեսուչները եւ Հապէշաց Եպս. Զանգերձ Միաբանութեամբ, Յոյն եւ Հայ-Կաթոլիկ Մեծաւորները, Մարունիթ Եպս. Լուտերականաց Մեծաւորը, Անկլիկան Եպս. Փոխանորդը, Համաշխարհային Եկեղեցիներու Խորհուրդի Ներկայացուցիչը, Քաղաքիս Վսեմ. Մոսթատարֆը, Քաղաքապետը, իր Փոխանորդով եւ Քաղաքապետական Մարմնով, Ստիկեանապետը, Հին Քաղաքի Ստիկեանապետը, Անցադրային Վարչութեան Տնօրէնը, Ս. Տեղեաց Քայմաքամը, Ս. Տեղեաց Ստիկեանապետը, Միւսթիին, Ամմանի Անգլիկան Գեղանը իր հետեւորդներով, Լիբանանեան Ընդհ. Հիւսպատուր եւ այլ ակնաւոր անձնաւորութիւններ:

— Կէսօրէ ետք, Քաղաքիս Centre Culturelի կողմէ Ecole Bibliqueի սրահին մէջ Prof. Louis Massignonի (Անդամ Գահիրէի Արաբական Կառնաին) կողմէ խորհրդածութիւնք Արաբական քերականութեան մասնաշաղկապեան վրայ Նիւթին շուրջ տրուած բանախօսութեան ներկայ գտնուեցաւ Բար. Յովսէփ Սրկ. Մամուր:

● Բլ. 24 Յուն. — Կէսօրէ առաջ, Ամեն. Տեղապան Ս. Հայրը, ընկերակցութեամբ Գեր. Տ. Զարեհ Եպս. Փայասեանի եւ Տիար Կ. Հինգիսանի, այցելեց Պապական Նուիրակ Mons. Silvio Oddi:

● Գլ. 25 Յուն. — Առաւտուն, Ամեն. Տեղապան Ս. Հայրը վանական գործերով մեկնեցաւ Խարաշէ եւ վերադարձաւ Ել. 27 Յուն. 55 կ. վ.:

Ս. ԾՆՆԴԵԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԵՐՈՍՍԱԳԷՄԻ ՄԷՋ

Ըստ սովորութեան, Երուսաղէմի մէջ Սուրբ Ծննդեան ձրապալոյցի արարողութիւնները կատարուեցան Ս. Յարութեան Տաճարին մէջ, Ս. Գերեզմանի ատենին մէջ պաշտուած ժամերգութենէն եւ ձրապալոյցի կարգէն ետք, Քրիստոսի լուսաւոր Քերեզմանին վրայ մատուցուեցաւ Ս. Պատարագ: Ժամարան էր Հոգ. Տ. Վազգէն Արդ. Գրգորեան: Ապա, Գեր. Տ. Նորայր Սրբազան նախագահեց Ս. Ծննդեան նախատօնակին, որմէ ետք Սուրբ Գերեզմանին շուրջանակի դարձմամբ եւ խորհուրդ մեծի երեցեցողութեամբ թափօր ուղղուեցաւ զէպի մեր Տեղաբանը ուր կարգացուեցաւ Ծննդեան Աւետարան ու երգուեցաւ «Փառք ի բարձունք»:

Իսկ Զորեքշարթի առաւտեան ժամը 3.30էն սկսեալ, Ս. Յակոբեանց Մայր Տաճարին մէջ կատարուեցան զիւրարին եւ առաւտեան ժամերգութիւններ: Սրտան պատարագիչն էր ընկալեալ սովորութեան համաձայն, Ս. Հրեշտակապետաց վանքի Տեսուչը՝ Հոգ. Տ. Վարուժան Վրդ. Գաղարանեան: Ապա, Գեր. Տ. Նորայր Եպս. Պաղարեան նախագահեց Ջրօրհնեաց կարգին:

Ի բացակայութեան ժառանգաւոր Սանեբու, թէ երկէ եւ թէ այսօր երեցեցողութիւնները կատարուեցան տեղացի ազգայիններու կողմէ:

Ս. ԾՆՆԴԵԱՆ ՈՒՆՏԱՒՈՐՆԵՐ Ի ՍՐԱՅԷԼԷՆ

18 Յունուար Երեքշարթի առաւտեան ժամը 7ին, Խորաշէլէն Ս. Քաղաք ժամանեց 260 ազգայիններու ուխտաւորական կարաւանը, եկած մեծ մասամբ Հայֆայէն եւ Յոյպէէն, փոքր թիւով ալ Նոր Երուսաղէմէն, Աքքիայէն, Նազարէթէն, Լիտտայէն եւ Ռեմէլէն: Սահմանադրութիւն՝ անոնք զիմաւորուեցան իրենց ազգականներէն ու ժողովուրդի ստուար բազմութենէ մը: Անոնք բոլորն ալ անխտիր ներկայ եղան Սուրբ Ծննդեան արտադրաւ արարողութիւններուն, ժամանք ի Ռեմէլէմ եւ այլք յերուսաղէմ, վայելելով հոգեկան մխիթարութիւն ու անոնցմէ շատեր ստացան Ս. Հաղորդութիւն: 36 ժամերու արտօնութեամբ միայն եկած ըլլալով, Զորեքշարթի երեկոյեան անոնք վերադարձան իրենց տեղերը: Հոգեպէս կազդուրուած ու զոհ սրտով Ս. Ծննդեան տօնին առթիւ, եկած էին Նաե Հիւս. Ամերիկայէն, Սիւրիայէն, Լիբանէն եւ այլ երկիրներէ փոքրաթիւ ուխտաւորներ:

**«ԱՌՈՆ»Ի ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ԿԻՒՊԵՆԿԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱԳՐԱՆԸ
ՇՆՈՐՀԱԿԱՆՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՅԱԾ ԵՆ ՀԵՏԵՒԵԱՆ,
ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ**

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՏՕՂԱՑՈՅՑ (1953 և 1954) Պէյրուի Հայ Կաթողիկէ Պատրիարքարանի:

Նուէր Հայ Կաթողիկէ Տպարանի Տնտեսներն:

ՕՐԱՑՈՅՑ 1954 ԿԱԹ. ՀԱՅՈՅ ԿԻՒՊԻՈՅ: Նուէր Անթիլիասի Գրատան Տնտեսներն:

ՏԱՐԱԲԱՆՏ ՈՒՍԱՆՈՂԸ (Բ. Տպ.): Հրանդ Համբարեան: Նուէր ըստ վերնոյն:

ԱՒԵՏԱՐԱՆԿԱՆ ՀՈԳԵՒՈՐ ԵՂԵՍԵՐԱԿՅՈՒԹԵԱՆ ԿԵՆՈՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆՆԵՐԸ ԵՒ ՇԷՆՔԻ

ԳՈՐԾԵՐԸ: Նուէր «Մարանաթայէն»: Հալէպ, 1951:

ՏԻՊԱՐ ՊՍՏԱՆԻՆ Ս. ԴՈՄԻՆԻԿՈՍ ՍԱՒԻՈՅ. Հ. Համազասպ Ոսկեան (նրա): Պէյրուի:

ՏԻՊԱՐ ԵՐԻՏՈՍԱՐԴԸ ԵՂԵ. ԳՐԻԴՈՐ ԻՆԴԼԻԶԵԱՆ: Հ. Հ. « (»): »

Հետեւեալ 5 գիրքերը Նուէր ստացուած են Վենետիկի Մատենադարանէն. —

ա) ՕՐԱՑՈՅՑ ԵՒ ԳՈՒՇԱԿ ՕԴՈՅ — 1954:

բ) ԴԷՊԻ ԱՂԵՐԻՐԸ ԼՈՅՍԻՆ: Հ. Եփրեմ Տ. Ղազարեան:

գ) ԿԿԱՐԱԴՐԻ ՏԷՐ ԵՐԻՏՈՍԱՐԴԸ: Թօթ Թիմաճէր:

դ) ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԱՐԴԻ ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ: Ա. Հատոր: Հ. Մեսրոպ Վրդ.

ե) ԱՒԵՏԱՐԱՆ (Աշխարհարար): Արապիոն Վրդ. Ուլուհոնեան: [Ճանաչեան:

ՅԻՆԱՐԱՆԿԱՆ (1903—1953) «ԵՐԻՏՈՍԱՐԴ ՀՅԱՄԱՍԱՆՈՒ: Հրատ. Սօցիալ Դէմ. Հնչակ.

Կուսակցութ. Ամերիկայի, Նիւ Եորք: Պոսթըն, 1953: Նուէր Տիկ. Սիրվարդէն:

ԱՒԵՏԱՐԱՆԻ ՊԱՏԳԱՄԵՆԵՐ: Սիոն Եպս. Մանուկեան (նուիրատու): 2 օրինակ:

ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ — Ա. Շարք: Հրատ. և Նուէր Հ. Բ. Ը. Միութեան Սուրբոյ Կրթա-
կան Յանձնաժողովի: Հալէպ, 1953.

ԸՆԿԵՐ ՇՈՀԱԶԱՐ: Նշան Պէշիկճաշեան: Նուէր Յովհաննէս Մամասեանէ: Նիւ Եորք:

Ռամալայի British Embassy Press Office-ն Նուէր ստացած ենք 7 Արաբիէյն գրքոյկներ:

ՀԱՅ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՏԵՍԱԿԵՏԷ: Ս. Թումաճեան: Նուէր Դր. Պօղար-
եանէ, Հալէպ:

ԱՐԱ ԳԵՂԵՑԻԿ (Աւանդալէպ): Գրեց Երուանդ Կալայեան: Հրատ. և Նուէր «Նուպար»
Գրատան: Պէյրուի, 1953:

ՀԱՅ ՍԿՈՒՈՒՏԻՆ ԳՐԻՔԸ: Հրատ. և Նուէր Հ. Մ. Ը. Միութեան Սուրբոյ, Լիբանանի

և Յորդանանի Շրջանային Վարչութեան, Պէյրուի: Տպ. Հալէպ, 1946:

Նիւ Ճըրսիէն, Տիկ. Ազնէս Հալաճեան կը նուիրէ 5 Անգլիերէյն գրքոյկներ:

ՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲՈՒԺԱՐԱՆ ԱԶՈՒՆԻՆ՝ — Տարեկան Տեղեկագիր 1953 տարւոյ: Նուէր
Բուժարանի Խնամակալ Վարչութեան, Պէյրուի:

ԱՇՆԱՆ ՄԻԼԵՐ (Վէպ): Յակոբ Մ. Անսուրեան (նուիրատու): Աղեքսանդրիա, 1949:

Պ. Այրէսէն, Տիար Վարդան Գէորգեան կը նուիրէ իր հետեւեալ 8 հեղինակութիւնները.

ա) ԹՐԻՎԱԼԷ (Քերթուած):

բ) ԶԴՅԱՏԵՍ ԿԻՆԸ:

գ) ՀԱՄԱՌՈՑ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԱՏՄ. ԵՒ ԱՐԴԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ:

դ) ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀՈՐԱՄԱՅՆՆԵՐ:

ե) ՏԱՍԸ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆԵՐ:

զ) ՄԱՆՈՒԿԵՐՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄԸ:

է) ՎԵՐԱԴԱՐՁԸ: Ժօրժ Բիզօլէ: Թարգ. Վ. Գէորգեան:

ը) ՊԱՐԱԲԱՆԻ ՌԲՈՋՆԵՐԸ (Վէպ): Բանայի Իսթրաթի: Թարգ. Վ. Գէորգեան:

ՍՐՏԵՐՈՒ ԿՈՒՒՐ — Ա. և Բ. Հատորներ: Նուէր Կ. Տօնիկեանէ, Պէյրուի:

ՆԱՍՐԷՏԻՆ ՀՕՃԱՅԻ ԶՈՒՐԱԶԱԼԻՔՆԵՐԸ: « » » »

BERCEUSES POUR LES CADAVRES. N. Tcharkhoudian (նրա): « » 1953:

- ՓՇՐՈՒԱՅ ԲԱԺԱԿ (քանաստեղծութ.): Լուսինի Մինաս (նւրտ.): Լոս Անճէլոս, 1953:
- ԲԷՅՐ: Սերովբէ Մխիթարեան (նուիրատու), 5 օրինակ: Փարիզ, 1946:
- ԳԱՂՈՒԹԱՀԱՅ ԻՏԷԱԼԻՍՏՆԵՐ: Ս. Մխիթարեան (նւրտ.), 4 օրինակ: Փարիզ, 1945:
- ՀԻՆ ՈՒ ՆՈՐ ԵՐԿԵՐ: Սերովբէ Մխիթարեան (նուիրատու): Փարիզ, 1937:
- Հետեւեալ 3 զատագիրքերը կը նուիրէ տպագրիչ-հրատարակիչ Յակոբ Արքաճամեան.
- ԲԱՐԻ ԼՈՅՍ - Մանկ. Ընթերցարան, Ա. եւ Բ. Տարի: Տ. Սուլթ: Պոլիս: 1947 եւ 1933:
- » » - Քերական-Ընթերցարան: Տ. Սուլթ: Պոլիս, 1952:
- ԶԿՆՈՐՄԻՆ ԱՂՋԻԿԸ (Մանկա-պատանեկան թատեր. 3 Արար): Ատրինէ Տատրեան: Հրատ. եւ նուէր «Պարտէզ» Մանկական թերթի, Իսթանպուլ, 1953:
- ՄԻՍԱԲ ՄԵՄՍՐԵՆՅ - ԾԻԱԾԱՆ, ՆՈՐ ՏԱՂԵՐ ԵՒ ՔԵՐԹՈՒԱԾՆԵՐ: Հրատ. Էտփանի թիւ 13: Նուէր հրատարակիչ Եդուարդ Պողոստեանէ: Պէյրութ, 1954:
- PEINTRES ARMENIENS D'EGYPTE. Aimé Azar. Don des "Amis de la Culture Arménienne". Le Caire, Impr. Française, 1953 (2 copies).
- ՍԵՆԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ ԵՒ ՆՐԱ ՇԵՂՈՒՄՆԵՐ - ԽԱՆԳՈՐԴՈՒՄՆԵՐԸ: Տօրթ. Ա. Յովսէփեան ՄԻՆԱՍ Ն. ՔԻՐԻՔԼԵԱՆ: Խմբ. Պ. Պ. Աճէմեան (նւրտ.): Պէյրութ, 1954: [նւրտ.:
- ՃԱՄԲՈՒՍ ՎՐԱՅ - Ե. Հատոր: Մալխաս (նուիրատու): Պոսթըն, 1934:
- ՍԻՐՈՅ ԵՒ ՎՇՏԻ ՄԵՂԵԴԻՆԵՐ (Քերթուածներ): Անտոն Կազէլ: Նուէր հրատարակիչ Ա. Ստեփանեանէ: Աթէնք, 1953:
- PROBLEMES DE L'ART CONTEMPORAIN. Suppl. de la Revue "PREUVES", No. 29. Juillet 1953. Imprimé en France. Paris, 1953. Offert par Père A. Zeghtchanian.
- LE CHANT ET L'OMBRE. Armen Tarpinian. Paris, Impr. Clerc, 1953. Offert par Père Anouchavan Zeghtchanian.
- ՀԱՅՈՒՆ ՏԱՐԵՑՈՅԸ - Ե. Տարի (1954): Վարդան Քճ. Ժամկոչեան (նւրտ.): Փարիզ:
- INSCRIPTIONS OURARTENNES ET ANNALES DES ROIS D'ASSYRIE. Recueillies et commentées par N. E. Vrouyr (offert par lui). Anvers, Impr. T. Vrouyr, 1944.
- Հետեւեալ 8 զիրքերը կը նուիրէ Փարիզի Հ. Բ. Ը. Մ. ի Մասնաճիւղի Վարչութիւնը:
- ա) ԸՆԴՀ. ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ ԵՒ ՀԱՇՈՒԵԿԻՌ 45րդ եւ 46րդ ՏԱՐԵՇՐԱՆՆԵՐՈՒ (1950-1):
- բ) ՈՒՂԵՑՈՅՑ ՀԱՅ ԱՂՋԿԱՆ: Անայիս:
- գ) ԴՈՐԾԻ ՄԷՋ ՅԱՋՈՂԵԼՈՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ: Յ. Թ. Հինդլեան:
- դ) ՈՒՂԵՑՈՅՑ ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍՍՐԻՆ: Ա. Ն. Նազար:
- ե) ՊԱՅԲԱՐ ԹՈՒԲԱՏԻՆ ԴԷՄ: Տօրթ. Մկրտիչ Ա. Տէր Կարապետեան:
- զ) ՈՒՂԵՑՈՅՑ ՀԱՅ ՈՒՍՈՒՑՁԻՆ: Գ. Կ. Կիրակոսեան:
- է) ԿԵՆՑՈՂԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ, ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԴՈՐԾՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆ: Հր. Ն. Թորոսեան:
- ը) ՊԱՍՏՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ (ֆրանսերէնով): Ն. Ադոնց:
- VERITES HISTORIQUES SUR L'ARMENIE. Abel Nazarian (offert par lui). Paris, 1953.
- ԺԱՄԱՆԱԿ ԶԿԱՅ (Վիպակ): Պօղոս Մնայեան (նուիրատու): Պէյրութ, 1953:
- ԱՐԵՒԱԳԱԼԻ ԵՐԳԵՐԸ: Լեւոն Զիլինկիրեան: Նուէր Յ. Վրդ. Մուշեանէ: Պ. Այրէս: 1954:
- ՊԱՏԱՆԵՐՈՒ ՄՏԱՅԻՆ ԱՌՈՂՋՈՒԹԻՒՆԸ: Բիզանդ Եղիայեան: Նուէր Հ. Բ. Ը. Մ. ի Լիբանանի Շրջ. Յանձնաժողովէն: 1953:
- ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ: Շահէ Վրդ. Աճէմեան (նուիրատու): 1953: (2 օրինակ):
- Վազգէն ԱյգուՆի կը նուիրէ իր ճեղինակած ՊԱՍՏՈՒԹԵԱՆ ԳԻՐՔՍ 4 հատորները:
- Հրատարակիչ Կիւլէսէր Տէմիրճեան (Հալէպ) կը նուիրէ 8 զիրքեր:
- ETUDE IN F MINOR. Johannes Khatchadourian (Ohan Dourian). Donated by S. K.
- ՊԱՍՏԱԿԱՆ ԱԿԱՐԿ ԱՍՏՈՒԱՅԱՇՈՒՆՉԻ ՎՐԱՅ: Վեր. Ա. Ա. Պետիկեան: Հրատ. Ամերիկայի Հայ Աւետ. Ընկերակցութեան, Նիւ Եորք: Նուէր Ամերիկայի Հայ Միս. Ընկերակցութեանէն: Նիւ Եորք, 1953:
- ՀԱՅՈՒՆ ԳԵԹԱՄԵՄԱՆԻ ԳԻՇԵՐԸ - Ապրիլ 24: Պատրաստեց Սիմոն Սիմոնեան (նուիրատու): (Մէկ օրինակ ալ կը նուիրէ Երուանդ Զատրճեան, Պէյրութ):

LIBRARY OF CONGRESS - Quarterly Journal - May 1951. Donated by Library of Congress, Exchange & Gift Division.

CHECKLIST OF MANUSCRIPTS IN THE LIBRARIES OF THE GREEK & ARMENIAN PATRIARCHATES IN JERUSALEM. Prepared under the direction of Kenneth W. Clark. Washington, 1953. Donated by Library of Congress as above.

ՅԱՐԳԱՆՔ ՀԱՅ ՈՒՍՈՒՑՁԻՆ: Հրատ. և նուէր Պէյրութի Հայ Ռատցիաց Միութեան: Պէյրութ, 1954:

ԱՅԲԵՆԱՐԱՆ-ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ: Անտրէ Տ. Օհանեան: Թէհրան: Նուէր Ա. Սազինեանէ: ՀԱՅԱՍՏԱՆ 1954 - Ուղեւորական Ալպոմ: Դերենիկ Եպիսկոպոս (նուիրատու):

Հետեւեալ 3 զիրքերը կը նուիրէ Դուրգէն Եանիկեան (նկղնակը). —

ա) THE TRIUMPH OF JUDAS ISCARIOT. Los Angeles, 1950.

բ) HAREM CROSS. New York, 1953.

գ) ԿՆՈՋ ԿՈԶԸ ԱՇԽԱՐՀԻ ԲՈՒՈՐ ԿԱՆԱՆՑ: Լէա Ալդէն: Թրգմ. Գ. Եանիկեան:

Մէկ Արաբերէն գրքոյկ կը նուիրէ Ռամալլայի British Embassy:

Հետեւեալ 3 զիրքերը կը նուիրէ Յարութիւն Սարայտարեան (Ամման). —

ա) HEALING METHODS OLD AND NEW. Eliza A. Gardner, B. A. London, 1924.

բ) THE CHINESE. Winifred Galbraith, Pelican Books 1943.

գ) THUS SPAKE ZARATHUSTRA. Friedrich W. Nietzsche. London, 1950.

Տօքթ. Պերճ Եակոբեան կը նուիրէ Անգլիերէն «Թայմ» Շաբաթաթերթի Սեպտեմբեր 1953էն մինչեւ Ապրիլ 1954ի թիւերը:

ՊԱՅԲԱՐ 1954 Տարւոյ Բացառիկ: Նուէր «Պայքար»էն:

AN UNPSYCHOLOGICAL DICTIONARY. P. K. Thomajan. Donated by Laski Co. Newark.

SOME RARE RECIPES. P. K. Thomajan. Donated by Laski Co. Newark, N. J.

Ա.Հ.Ա. ԱՅՍՊԷՍ - 1953: Անդան էօզէր: Նուէր Բագարատ Թեւեանէ: Իսթանպուլ 1953: ԵՐՋԱՆԻԿ ՏԱՐԵԳԻՐԲ - 25ամեակի առթիւ. 1954: Կազմեց Բ. Թեւեան (նուիրատու):

ARMENIA, THE CRADLE OF GOTHIC ARCHITECTURE. Vahan Hagopian and Charles A. Vertanes. Donated by Armenian Affairs, New York, 1953.

ՀԱՅ ՀՈՂԷՆ ՈՒ ԶՈՒՐԷՆ, ԲԱՂԱՔԷՆ ՈՒ ԴԻՒՂԷՆ: Հ. Համազասպ Ոսկեան: Նուէր Երուանդ Զատրըճեանէ: Պէյրութ, 1954:

Ամմանի British Councilի ներկայացուցիչ Պր. Բէյթընէն ստացանք 9 հատոր Country Life թերթը:

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԵՒԴՈԿԻՆՑ ՀԱՅՈՑ: Համադրեց Ա. Ալպոյանեան: Հրատ. և նուէր Նիւ Եորքի Եւդոկիոյ Հայ Կրթասիրաց Միութեան: Գահիրէ, 1952:

ՀՐԱԽԱՂՈՒԹԻՒՆ: Բիւզանդ Թօփալեան (նուիրատու): Փարիզ, 1952:

ԿԱՐԳ ՆԱՒԱԿԱՏԵԱՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ (Հայերէն և Անգլիերէն) Արտահանեալ ի մեծ Մաշտոց կոչեցեալ Գրոց և կարգաւորեալ ի ձեռն Տիրան Արք. (նւրտ.): Ն. Եորք: ՀՆՁԱԿԵԱՆ ՄԱՏԵԱՆ - Տրդ. Պրակ: Արսէն Կիտուր: Նուէր Միհրան Նաճարեանէ:

FROM DARDANELLES TO PALESTINE. Capt. Sarkis Torossian. Donated by The Armenian Mirror Spectator.

Ա. ԳՐԻԳՐ ԼՈՒՍԱՆՈՐԻՉԻՆ ՄՈՒԽԹԱՍԱՐ ԹԱՐԻԽԻ (Հայատառ Թուրքերէն): Նուէր Ա. Աթոռոյ Տպարանէն: Երուսաղէմ, 1928:

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԽՐԵՆԱՅԻՒՄ ԲՆԱԴԱՏՈՒԹԵԱՆ: Հրանդ Բ. Արմէն: Նուէր Ա. Աթոռոյ Տպարանէն (2 օրինակ): Երուսաղէմ, 1954:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ ՄԻՀՐԱՆ ԵՒ ՄՈՒԻ ՍՎԱԶԼԵԱՆՆԵՐՈՒ: Հաւաքածոյ հատրնտիր գրութեանց: Նուէր «Նոր Օր»էն: Պոսթըն, 1944:

Հետեւեալ 11 զիրքերը նուիրուած են Ամերիկայի Հայոց Առաջնորդարանէն. —

ա) ՇԱՐԱԿԱՆՔ ԵՒ ԵՐԿԻ Ի ԺԱՄԱԳՐՈՑ - Հայց. Առաքելական Ա. Եկեղեցւոյ:

բ) ՅՈՒՇԱՐՁԱՆ ՎԱՆ - ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ - Հատոր Բ.: Համբարձում Երամեան:

- գ) ՀԱՅՈՍՏԱՆԵԱՅՑ ԵԿԵՂԵՑԻ: Տօրթ. Յովհ. Ծովիկեան:
- դ) 16000 ՄԵՈՎ ՀԱՅՑ. ՔՐԻՍՏ. ԼՈՒՍԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ Ս. ԷԶՄԻՍԾԵՆԻ ՀԻՄՆԱՐ. ԿՈՒԹԵԱՆ: Գրեց Բակուրան (Վահան Մ. Քիրքթեան):
- ե) ԵՐԲ ՄԵՌՆԻԼ ԳԻՏԵՆԲ (Վարդանանք): Գ. Պատկեր: Յ. Օշական:
- զ) ԿԱՆՈՆ Ս. ՊՍԿԻ ԱՄՈՒՄԼՈՒԹԵԱՆ - Հատ Ծիսի Հայց. Առաք. Ս. Եկեղեցուց:
- է) A MEMORANDUM SHOWING THE NECESSITY FOR AN INTERNATIONAL REGIME FOR JERUSALEM. By the Rev. Charles T. Bridgeman.
- ը) AN OUTLINE OF THE HISTORY OF THE ARMENIAN CHURCH. By Rt. Rev. Father Shnork Kaloustian.
- թ) THE SACRAMENTS OF BAPTISM AND CONFIRMATION OF THE ARMENIAN CHURCH. By Very Rev. Father Torkom Manoogian.
- ժ) ETCHMIADZIN - A drama in 3 acts and 6 scenes. Zabelle Boyadjian.
- ժա) "JESUS, SON," only-begotten of the Father. A prayer by Nerses the Grace-filled. Rendered into English by Jane S. Wingate.
- ԿԻՆԸ ԵՒ ՏՂԱՄԱՐԻԸ: Բժ. Իսահակ Տէրաշեան (նուիրատու):
- ԱՇԵԱՐՀԻ ԾԱՌԱՅՈՂՆԵՐՈՒ ՆՈՐ ԽՈՒՄԲԸ: Թրգմ. Յարութ. Սարայտարան (նւրա):
- ՔՐԻՍՏՈՍ ՄԵՐ ՄԵՐՈՒԹԻՒՆԸ: Վեր. Ի. Ե. Քարկըլ: Թրգ. Վեր. Տ. Խնդրունի (նւրա):
- ԱԶԳ. ՀԵՐՈՍ ԶՈՐ. ԱՆԳՐԱՆԻԿ ԵՒ ԻՐ ՊԱՏԵՐԱԶՄԵՐԸ: Հրա. Յ. Քիրապեան (նւրա):
- Գահրէի Ե. Գ. Մ. Հոգաբարձութիւնը կը նուիրէ Տ. Յուսիկ Քոչ. Նշանեանի. —
- ա) ՏՕՆԱԿԱՐԻ Ս. ԾՆՆԴԵԱՆ, ՃՐԱԳԱՂՈՅՑԻ ԵՐԵՂՈՅՑԵԱՆ ԵՒ Ս. ՊԱՏԵՐԱՐԻ:
- բ) ԺԱՄԱՆԻՐԻ ՄԵՆ ՊԱՀՈՅ ԴՇ. ԵՒ ՈՒՐ. ՍՐԵՐՈՒ, ԱՐԵՒԱԳԱՂԻ ԵՒ ԵԿԵՍՏԻՒ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆ:
- գ) ԺԱՄԱՆԻՐԻ ԾԱՂԱՋԱՐԴԻ, ԱՒՈՂ ԾԱՐԹՈՒ ԵՒ ԶՍԿԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԵԱՆ:
- ԼՈՆՏՈՆԷՆ, Պր. Ա. Յակոբեան կը նուիրէ Sir John Hammertonի PRACTICAL KNOWLEDGE FOR ALL գրքի վեց հատորները:
- ՕՄԱՐ ԽՍՅՅԱՄ: Տաղաչափեց Սահակ Զօրեան: Նուէր Նիւ Եորքի Հ. Բ. Ը. Մ. Էն:
- ՔՐԻՍՏ. ՎԱՐԴԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ: Սիոն եպս. Մանուկեան (նուիրատու):
- Ռամադայի British Embassyի Press Office-ը կը նուիրէ 2 Արաք. և 2 Անգլ. գրքոյկներ:
- ՅՕԱՄԵԱՅ ԹԱՐԵԼԵԱՆ ՔԱՀԱՆԱՅՈՒԹԵԱՆ Տ. ՄԱՄԲՐԸ ԱՐԳ. ԴԱԼՅԱՅՑԵԱՆԻ 1923-1953 (Հայերէն և Անգլերէն). Նուէր Բէթրըսընի Ս. Ղեւոնդեանց Եկղ. Հոգաբարձիէն:
- BULLETIN ARMENOLOGIQUE - 2eme Cahier. Jean Mécérian (don de lui).
- ԵՐԲ ՎՐԷԺԸ ԶԻ ԵԱԳԵՆԱՐ - Ա.: Մկրտիչ Երիցանց: Նուէր Անուշաւան Աբեղայէ:
- ՀԱՅՈՍՏԱՆԻ ՆԿԱՐԻԶՆԵՐԻ ԱԼՄԱՆԱԽԸ: Արամ Երևմեան: Նուէր Յովհ. Պօղոսեանէ:
- ՊԱՏՆԻՇԻՆ ՎՐԱՅ (Քերթումներ): Գ. Աղաբեան (նուիրատու): Պէյրութ, 1954:
- ԼՈՒՐ ԴԱ ԼՈՒՐ (Քրտական Պոէմ) Վրթանէս Փափագեան: Նուէր Եղ. Պողոստեանէ:
- ՄԻՆԱՍ Ն. ՔԻՐՔԻԼԵԱՆ (Իր կեանքն ու գրութիւնները): Պ. Պ. Աճէմեան (նուիրատու):
- ՈՍԿԵՄԱՏԵԱՆ - Պատմութիւն Մերձ. Արեւելքի Հայ Աւետ. Միութեան - Ա. Հատոր:
- Վեր. Տիգրան Ճ. Խրոջեան: Նուէր Քրիստ. Զանից Գրասենեակէն: Պէյրութ, 1950:
- Նոյնին Բ. Հատորն ալ նուէր ստացած ենք ըստ վերնոյն:
- LES MISERABLES - Tome IV. Victor Hugo. Don de A. Kaprielian.
- ԱՆԵՐԵՒՈՅԹ ՕԴԱՆԱԽՈՐԴՆԵՐԸ: Ատրինէ Տատրեան: Նուէր «Պարտէզ»էն:
- Ա. Նաւարեան կը նուիրէ իր գիրքերը. —
- ա) LA MORT DE BYZANCE.
- բ) LES SULTANS POETES.
- գ) CHANT DE LIBERTE (Poèmes).
- WE CAN BE FRIENDS. Carl Marzani. Presented by "Lraper".
- ԽԵԼԱԳՈՐ ՀԱՅՈՒՂԻՆ: Տօրթ. Ճէլալեան: Հրատ. և Նուէր Կ. Տօնիկեանէ, Պէյրութ:
- REFUTATION DE L'ENCYCLIQUE DU CARDINAL GREGOIRE PIERRE AGHAGIANIAN. L'Evêque Téréniq Poladian (don de lui).

1955-Ի «ՍԻՈՆ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ԵՐԵՎԱՆԻ ԿԵՆՏՐԱԼ

Գեր. Տ. Սուրեն Եսայ. Բեմհանհան՝

Գեր. Տ. Նորայր Եսայ. Պողարեան՝

Հոգ. Տ. Հայկազուն Վրդ. Աբրահամեան՝

Հոգ. Տ. Հայկասեր Վրդ. Պայրամեան՝

Հոգ. Տ. Մաշտոց Վրդ. Բարիլուսեան՝

Հոգ. Տ. Գէորգ Արդ. Նազարեան՝

Բար. Գեորգի Սրկ. Մամուր՝

Բար. Գրիգոր Սրկ. Սահակեան՝

Միսրեան Ռաֆայել Ճէնաղեան՝

Տիար Նորայր Արսէնեան՝

Տիար Գալոբ Թադեոսեան՝

Տիար Մուրատ Մանուկեան՝

Տիար Կարապետ Անդրէասեան՝

Տիար Մովսէս Ճանոյեան՝

ՊԵՐՏԵՐԻ

Տիար Կարապետ Քաջախեան՝

ԼԱՌՆԱԲԱՅԻՆ

Արթ. Տ. Վարդան Քհ. Ասպեան՝

ՓԱՐԻՊԵՐ

Գեր. Տ. Սեբեդիք Մ. Վրդ. Մանուկեան՝

ԱՆԵՐԻԿԱՅԻՆ

Գեր. Տ. Տիրան Արքեպս. Ներսոյեան՝

Հոգ. Տ. Թորգոմ Վրդ. Մանուկեան՝

Հոգ. Տ. Կիւրեղ Վրդ. Գաբրիէլեան՝

Օր. Խանըմ Սարգիսեան (Յրէզնօ)՝

ԱՆՍՏՐԱՅԻՆ

Գեր. Տ. Ասողիկ Մ. Վրդ. Ղազարեան՝

Տիար Գ. Տանձիկեանին (Պէյրուլ)՝

Պողարեան Գրատան (Հալէպ)՝

Տիար Հարօլտ Աղամեանին (Տօրքէսթըր)՝

Տիար Հայկ Օհաննէսեանին (Գահրէ)՝

Տիար Անուշաւան Սիմոնեանին (Պէյրուլ)՝

Տիար Սարգիս Ենիկօմէճեանին (Անթիլիաս)՝

Արթ. Տ. Գ. Քհ. Գերմանիկեանին (Հալէպ)՝

Տիար Մովսէս Ասլիկեանին (Նիւ Ճըրզի)՝

Տիար Նազար Նազարեանին (Թէհրան)՝

Կարտինալ Էօմէն Թիսսէրանին (Հոռօ)՝

Տիար Վահան Սահակեանին (Կալկաթա)՝

Տիար Մարգար Հէքիմպաշեանին (Պոլիս)՝

Տիրացու Նուպար Շապհեանին (Պոլիս)՝

Արթ. Տ. Վարդան Քհնյ. Ասատուրեանին

(Ամերիկա)՝

Տիար Ղազարոս Գարակէօղեանին (Պոլիս)՝

Տիար Ն. Առաքելեանին (Աղեքսանդրիա)՝

Տիար Միհրան Գալպեանին (Լոնտոն)՝

Տիար Գ. Քաջազնին (Գանատա)՝

Տիար Գալոբ Ճանոյեանին (Տիբրոյթ)՝

Տիար Գալոբ Քաջախեանին (Նիւ Եորք)՝

Տիար Տիգրան Պազախեանին (Նիւ Եորք)՝

Տիար Մարութ Գեորգիանեանին (Մօնթէ-

վիտէօ)՝

Տիար Արշակ Սարգիսեանին (Յրէզնօ)՝

Տիար Գէորգ Ներսոյեանին (Հալէպ)՝

Տիար Անդրանիկ Մանուկեանին (Պաղատա)՝

Տիար Միսրիպ Գարիկեանին (Նիւ Եորք)՝

Տիար Մեսրոպ Պաճաքեանին (Նիւ Եորք)՝

Յրէզնոյի Հանրային Մատենադարանին՝

» Ս. Երրորդթ. Եկղ. Մատենադարանին՝

Տիար Մ. Գաբրիէլեանին (Սան Յրանչիսկօ)՝

Տիար Վ. Ալիսեանեանին (Բասառէնա՝ Գալիֆ)՝

المدير والمحرر المسؤول - الآب هايكازون أبراهيميان

تصدرها - بطريكية الارمن الارثوذكس

العدد ١

تطبع في مطبعة دير الارمن - القدس

سنة ١٩٥٥

Proprietor - His Beatitude the Armenian Patriarch of Jerusalem. Armenian Patriarchate, Jerusalem.

Editor - Father Haigazoun Abrahamian. Armenian Convent, Jerusalem.

Printed by the Armenian Convent Printing Press, Jerusalem.

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

Ս. ԱԹՈՌՈՅՍ ՏՊԱՐԱՆԷՆ

ԱՆԵԼ

ՊԱՐԸ ՅՈՅՍԻՆ

(Քերթումներ)

Էջ՝ 95

Գին՝ 350 ֆիլա

ՄՕՏ ՕՐԷՆ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՄՆԷ

Յ. ՕՇԱԿԱՆ

ՀԱՄԱՊԱՏԿԵՐ ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

ԵՐՐՈՐԴ ՀԱՏՈՐ

ԿՐՏՍԵՐ ՌՈՄԱՆՔԻՔՆԵՐ

Թ. ԹԵՐԶԵԱՆ — Յ. ՍԵԹԵԱՆ — Մ. ՍՃԵՄԵԱՆ — Ռ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ ԵՆ՝

ՀՈԳ. Տ. ԱՆՈՒՇԱԽԱՆ ԱԲՂ. ԶՂԶԱՆԵԱՆ

ԳԻԼԳԱՄԷՇԻ ԳԻԻՅԱԶՆԵՐԳՈՒԹԻԻՆԸ

ՀՐԱՆԴ Բ. ԱՐՄԷՆ

ՊԱՊ ԱՐՇԱԿՈՒՆԻ

(Պասմա — Բանասիրական երկասիրություն)

Յ. ԳՕՇ

ԿՐԱԿԷ ՇԱՊԻԿԻ ՄԷԶ

(Պասմումներ)